Без мови немає нації

ч. 14 (234)
1-7 квітня
2004 р.

СЛОВО Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Віктор ЮЩЕНКО: «ТИ ГІДНИЙ КРАЩОГО ЖИТТЯ!»

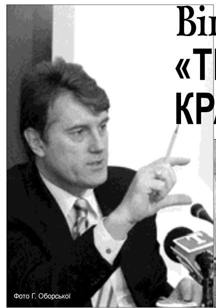

Фото Г. Оборської

Янукович, віддай народу 10 мільярдів!
ДОСИТЬ ОБДИРАТИ НАРОД!

29 березня під стінами Кабінету Міністрів молодь почала кількаденну акцію протесту "Досить обдирати народ", організовану блоком "Наша Україна". Учасники — проти антисоціальної політики уряду Віктора Януковича, що призвела до критичних процесів у державі, зокрема в соціальній сфері.

За словами мітингуючих, наші найменші у Європі зарплатні, пенсії та стипендії — це наслідок свідомого заниження доходної частини бюджету-2004, "тінізації" його надходжень. Звинувачуючи уряд у незадовільних результатах його роботи, учасники мають намір інформувати киян про справжні причини тотального падіння рівня життя українців. Озвучуючи опозиційний протест, молодь здійснила рейди вулицями міста. Навпроти стін Кабміну активісти "Нашої України" поставили 6 наметів із написами: "Так! Ющенко!" — і вивісили гасла: "Янукович, програмами ситий не будеш!", "Досить обдирати народ!", "Янукович, ми не собаки, а пенсія — не кістка!". У перший день акції представники Печерської райдержадміністрації хотіли припинити її проведення, мотивуючи тим, що порушуються норми постанови Київської міськдержадміністрації про благоустрій міста. Фінальним акордом події став мітинг під стінами Кабміну 31 березня, участь у якому "Наша Україна" закликала взяти всіх небайдужих громадян.

Зусиллями народних депутатів Віктора Ющенка, Віктора Пинзеника та Сергія Терьохіна до Верховної Ради був внесений Законопроект "Про термінові заходи щодо розподілу прихованих доходів державного бюджету України 2004 року". Його метою, на думку лідера "Нашої України", яку він висловив 30 березня на прес-конференції, є включення до доходної частини Держбюджету України невраховано суми у 10 млрд. гривень та її розподіл за пріоритетними соціальними напрямками. Головними цілями законопроекту є радикальне збільшення розмірів зарплат бюджетним працівникам та компенсація їм бюджетного боргу; відновлення соціальної справедливості при нарахуванні пенсій; державна допомога молоді, в тому числі студентам (курсантам, аспірантам); зменшення вартості житла та його оренди; скасування практики незаконних вилучень із бюджетів місцевих громад по бюджету, що контролюється урядом; підтримка преси та книговидавничої галузі України; звільнення малого бізнесу від надмірних нарахувань на фонд оплати праці.

За словами лідера опозиції, характерним для дій влади є шахрайство та маніпуляції. Те, що відбувалося з бюджетом минулого року, продовжується і в 2004-му. При одночасному приховуванні 10 млрд. гривень є люди, які "продовжують ходити з простягнутою рукою" і публічно вишукувати кошти на нібито погашення боргів із соціальних виплат. А тому все, що зараз відбувається, в тому числі й звітування уряду в парламенті про чергове економічне зростання та успіхи, є нічим іншим, як дешевим популізмом. Кабінет Міністрів, на думку лідера "Нашої України", непрофесійно формує бюджет.

5 квітня цей Законопроект його автори сподіваються включити у порядок денний, пройти з ним усі необхідні процедури й винести на публічне обговорення. "Ми намагатимемося зробити уряд і фракції більшості конструктивними партнерами при розгляді цього питання. Ми прагнемо діалогу й хочемо використати всі можливі парламентські методи вирішення цього питання. Підпишемося під кожною цифрою для обґрунтування нашої позиції. Але якщо конструктивного діалогу не буде, то будемо відповідно реагувати, вдаючись до інших методів досягнення своєї мети", — сказав Віктор Ющенко.

Так! Ющенко!
Так! Ющенко! Київщина

Фото Г. Оборської

● **Богдан ГДАЛЬ**

Сьогодні в номері:

Наш гість Кваснєвський стор. 3

Без двору — не можна стор. 4

Журналістське розслідування стор. 6

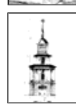
Тарасова церква стор. 8—9

Я відвідав вернісаж... стор. 11

Новий лауреат стор. 12

Наш Гоголь стор. 13

"Кровна єдність" стор. 15

ПОДІЯ

«НІЧ ТЕАТРУ МИНУЛА... НАДІЙШОВ ДЕНЬ ТЕАТРУ!»

Потерпаю за те, що всі статті, присвячені цьогорічній "Київській пекторалі", будуть називатися подібно. Але цей оптимістичний афоризм, виголошений на початку свята Олексієм Богдановичем, так і проситься на заголовок — як своєрідний девіз, чи навіть пророцтво. Хочеться сказати у відповідь: "Ваші б слова та Богові у вуха!"

Власне, Олексій Богданович та Ольга Сумська, традиційні ведучі Київського міського театрального конкурсу "Київська пектораль", особливо доклалися до того, щоб свято було невимушеним, легким, цікавим — справжнім святом. Відчувалося суголосся залу і сцени, приязна атмосфера постійного діалогу ведучих, номінантів, лавреатів з усіма присутніми. Вперше цього року церемонія розпочиналася о 16.00, а не о 19.00 — для того, щоб актори, котрі ввечері грають виставу, могли потрапити й сюди. Відкривали "Пектораль" врученням нагород Президента та київського міського голови: звання, премії, подяки, цінні подарунки... Особливий подарунок — виголошена Олександром Биструшкіним, начальником Головного управління культури і мистецтв України, дата дострокового відкриття нового приміщення Київського театру ляльок — 19 грудня 2005 року. З нагородженнями чергувалися музичні та естрадні номери. Співали солісти Академічного музичного театру для дітей та юнацтва — І. Зябченко, О. Гребенюк, О. Тарханов та інші в супроводі Камерного оркестру цього театру (диригент О. Баклан).

Серед крилатих фраз на теми мистецтва існує образливий вислів, що "Критики — це незреалізовані актори (режисери, співаки тощо)". І саме тому вони такі злі. Напередодні Дня театру на традиційному "капуснику" підрізав крила критикам і Київський державний академічний театр російської драми — хлопчик, перебраний на Пушкіна, пародіював відомий дитячий вірш про те, як пахнуть професії. Критики в пародії пахли без конкретизацій — просто "погано". Голова експертної комісії премії "Київська пектораль" Ганна Веселовська у своєму виступі згадала цей пасаж "капусника" й відповіла, що "критики — це жерці, які курять фіміам гарним виставам. Лише завдяки критикам театр знаходить собі дорогу в майбутнє". Наче на підтвердження цих слів нагороду вручили програмі "Київська пектораль" (автор та ведуча — Оксана Трощановська, ТРК "Київ") — за активне висвітлення в засобах масової інформації премії "Київська пектораль". За багаторічний внесок у розвиток театрального мистецтва "Пектораль" отримали н. а. України Євген Балієв, н. а. України Юлія Ткаченко, з. а. України Шарль Фоєрберг.

Ціла низка номінацій торкалася музики. За кращу музичну концепцію вистави "Пектораль" отримав Гія Канчелі ("Цар Едіп", театр ім. І. Франка). Кращою виставою для дітей визнано балет "Мауглі" (Музичний театр для дітей та юнацтва). Національна опера України — незаперечний лідер номінації "Краща вистава музичного театру", адже за "Пектораль" змагалися дві її вистави — "Турандот" і "Раймонда". Перемогла "Турандот".

Самотнім лідером був єдиний претендент на нагороду "За кращий режисерський дебют" Андрій Білоус, котрого постійно називали Анатолієм, у той час, як навіть зал підказував: "Андрій!" Мистецькій публіці Андрій Білоус відомий, мабуть, не лише як режисер-постановник вистави "Веселіться! Все гаразд?.." (Київський державний академічний театр на Лівому березі Дніпра), але й як виконавець головної ролі у фільмі "Мамай" Олеся Саніна. Ще одну "Київську пектораль" для Театру на Лівому березі заробив Лев Сомов за краще виконання чоловічої ролі другого плану (Миша — вистава "Море... Ніч... Свічки..."). Номінували на цю нагороду й Олексія Богдановича за роль у виставі "Людовик та маска" (Театр імені І. Франка). Хоча "Київську пектораль" Олексій не отримав, зате постійний "подарунковий спонсор" "Пектораль" — комбінат косметичних засобів "Кримська троянда" — вшанував обох ведучих спокусливими кошиками своєї продукції. Разом із "Пектораллю" такі кошики отримували й лауреати — наприклад, Олеся Власова (Геля — "Варшавська мелодія-2"), номінація "За кращу жіночу роль".

Київська майстерня театрального мистецтва "Сузір'я" перемогла в номінації "За кращу виставу камерного театру малої сцени" — "Парнас дибом" (реж. Ігор Славінський). А художній керівник "Сузір'я" Олексій Кужельний успішно позмагався з Олексієм Богдановичем у афористиці. Перший афоризм, що "немає маленьких театрів — є камерні жанри", мабуть, виник від насолоди перемогою. А от другий... За словами Кужельного, "судячи з оформлення сцени, сьогодні відбудеться не лише День театру, але й Новий рік". І справді, сцену прикрашали сріблясто-сині зірки, що звисали з колосників, а Ольга Сумська в білій сукні вигадливого крою цілковито могла б вписатися в образ модерної Снігуроньки. Щоправда, їй випала інша роль — асистентки ілюзіоніста, котрий вичаклювував із повітря білих голубок. Одна з них злетіла на сріблясту зірку і звідти до кінця дійства спостерігала за сценою. Інша голубка сіла на мікрофон ведучої. Ольга Сумська вийшла з-за куліс, обережно взяла голубку на руку і наприкінці номера віддала фокуснику, котрий миттєво перетворив пташку на вогняний вибух.

Решта номінацій дванадцятої "Київської пекторалі" могли б об'єднатися в одну велику "надномінацію" — "Змагання за кращу постановку "Дяді Вані". "Бум" на одночасні постановки однакових п'єс у різних театрах торкнувся свого часу Островського, Гоголя. Тепер на черзі Чехов. Найцікавіше спостерігати за боротьбою було, мабуть, тим глядачам, котрі вже подивилися "Дядю Ваню" і в Київському Молодому театрі (режисер С. Мойсеєв), і в Театрі на Подолі (реж. В. Малахов). "Київську пектораль" отримали обидві Соні: Олена Сквирська (Театр на Подолі) — за кращий акторський дебют, і Рима Зюбіна (Київський Молодий театр) — за краще виконання жіночої ролі другого плану. У номінації "За кращу сценографію" переміг Андрій Александрович ("Дядя Ваня" Київського Молодого). [illegible] вав на [illegible] і були [illegible] новки [illegible] отрий, безперечно, поза конкурсом. На перемогу в номінації "За кращу чоловічу роль" претендували обидва дяді Вані — Олексій Вертинський (Київський Молодий театр) і Воло- [illegible] знєцов (Театр на Подолі). А пере- [illegible] й Бойко — Астров ("Дядя Ваня", [illegible] Подолі). Кульмінація церемонії — [illegible] "За кращу виставу драматичного театру" і "За кращу режисерську роботу". Тріумф Театру на Подолі — перемога вистави "Дядя Ваня" у постановці Віталія Малахова в обох номінаціях.

Окрім чотирьох "Пекторалей", "Дядя Ваня" Театру на Подолі отримав Диплом посольства Російської Федерації за кращу постановку п'єс російської драматургії. Андрій Гасюк, перший секретар посольства РФ в Україні, в коротенькому вступному слові подякував за постановки у київських театрах російської класики — Островського, Гоголя, Чехова. Після численних (гучних і аргументованих) досліджень українських і зарубіжних науковців довкола "двоєдиної" природи Миколи Гоголя, таке безапеляційне зарахування письменника виключно до російських письменників навіть дивує. Кілька років тому, щоправда з інших уст і в неформальному колі довелося почути ще одну безапеляційну фразу: "В Україні богеми не існує!" На щастя, "Київська пектораль" поступово доводить протилежне.

● **Нонна-Анна СТЕФАНОВА**

ПАРАДОКС

ХУДОЖНІ ВИСТАВКИ ЧИ ІГРОВІ АВТОМАТИ?

Фото О. Цевцури

Засідання розширеної ради Кіровоградської обласної організації Спілки художників України, на яке запросили представників інших творчих спілок та журналістів, розглянуло одне питання: про звернення до депутатів міської ради з приводу оренди приміщення на вулиці Гоголя, 91/46.

Художники Кіровоградщини орендують відомий городянам і гостям міста художній салон уже 30 років. За цей час траплялися різні ситуації, але, врешті-решт, влада завжди йшла назустріч митцям. Протягом останнього десятиліття Кабінет Міністрів не раз приймав постанови про те, що майно, яке орендують творчі спілки, має бути передане їм у власність. Був із цього приводу й Указ Президента. Але численні звернення голови обласної організації НСХУ Михайла Надеждіна нічого не дали (це питання у Кіровограді не вирішене й щодо інших творчих спілок). Правда, в лютому минулого року Кіровоградська міська рада дала згоду на передачу у власність обласній організації Спілки художників шести приміщень творчих майстерень. Але, як стверджує Михайло Надеждін, рішення те й досі не виконане. Питання ж із художнім салоном узагалі залишилося відкритим. А це, крім невеличкого магазину, який продає картини, предмети декоративно-вжиткового мистецтва, українські сувеніри, багет для художніх рамок, пензлі та фарби, — це й виставковий зал, де постійно експонуються твори кіровоградських художників.

— Ще з літа, — розповідає Михайло Надеждін, — до мене зачастили підприємці, які обіцяли золоті гори, якщо ми дамо їм можливість розташуватися у виставковому залі. Коли ми такої згоди не дали, до нас почали надсилати всілякі ревізії, перевірки, чіплятися буквально до дрібниць, шукаючи привід оштрафувати. З боку міськвиконкому висувалися вимоги провести ремонт приміщення та фасаду. Спілка протягом попередніх років за власний рахунок встановила металеву решітку, замінила вітринне скло, поставила нові вхідні двері, відремонтувала ганок. Це немало для творчої спілки, яка має дуже обмежені кошти. Про якийсь масштабний ремонт мова може йти тільки тоді, коли приміщення буде передано у власність Спілки.

Минулого літа голова міста Микола Чигрин публічно (через газету "Народне слово") запевнив громадськість, що художній салон у жодному разі не можна передавати в руки підприємців, він має залишитись у розпорядженні Спілки художників. Міський голова навіть пообіцяв виділити кошти для проведення в салоні поточного ремонту.

Натомість у січні виконком, продовжуючи термін дії договорів про надання Кіровоградській організації НСХУ права на безплатне користування приміщенням, прийняв рішення внести пропозиції "...щодо ефективного використання приміщення на вулиці Гоголя, 91/46 (площею 170,6 кв.м)".

Виставки місцевих художників, виходить, — не ефективне використання?

Відповіддю на чергове звернення Михайла Надеждіна стало рішення виконкому про те, що Спілці продовжено термін безплатної оренди приміщення художнього салону, але... площею 69,46 кв. м. Долю іншої частини приміщення має вирішити міське управління комунального майна. Виходить, у художників ні з того ні з сього просто забрали виставковий зал?!

Заступник міського голови Іван Громко пояснює ситуацію так:

— Це рішення прийняте колегіально для того, щоб привести в належний вигляд приміщення, що знаходиться в самому центрі міста, і яке в цьому році відзначатиме своє 250-річчя.

Але для цього було б достатньо, як і обіцяв міський голова, фінансово допомогти Спілці художників провести відповідні роботи.

Кажуть, є багато бажаючих використати його "ефективно": поставити там, наприклад, гральні автомати. Тільки кому така ефективність потрібна й доки можна кувати зелені на шкоду інтересам територіальної громади, національної духовності, іноді навіть принципам людяності?.. Чи в духовній пустелі, у яку ми дедалі глибше занурюємося, "зелені" комусь можуть принести щастя? Щоб збагнути хоча б це, треба мати щось більше, ніж повні кишені грошей...

● **Світлана ОРЕЛ,**
Кіровоград

ДНІ КУЛЬТУРИ

ФРАНЦУЗЬКИЙ АРОМАТ ВЕСНИ

Весна — час розквіту. Пробудження природи, натхнення, почуттів і — мистецького життя. У весняні дні вишукані квіти всіх видів французького мистецтва зацвітуть в українському садку. Адже впродовж квітня саме в Україні проходитимуть дні французької культури. Вони — як відповідь у культурному діалозі після "Поглядів на українську культуру" у Франції в 1999 році. Тож нині переконуємося ще одним містком між самобутніми традиціями і культурами.

Україна і Франція віддавна мають міцні культурні зв'язки. Варто згадати одруження Анни Ярославни з французьким королем Генріхом І, захоплення Вольтера, Віктора Гюго, Проспера Меріме волелюбним духом нашого народу, праці про Україну історика Г. де Боплана та етнографа Де ля Фліза, діяльність В. Винниченка, О. Архипенка, В. Підмогильного, С. Лифаря. Постать Сержа Лифаря (уродженця Києва, видатного танцівника, директора Паризької опери) стане об'єднуючою для двох країн під час урочистого відкриття днів культури: 1 квітня, за день до 100-річчя Лифаря, відбудеться вечір його пам'яті та прем'єра балету "Сюїта в білому", у якому він колись танцював.

Наступні культурні акції перегорнуть яскраві сторінки сучасного мистецтва Франції. У перші квітневі дні в Києві можна буде побачити "Скульптури зі світла" (лазерні проекції на фасаді Консерваторії). Кіно-сюрприз — ретроспектива фільмів за участю Фанні Ардан відомих режисерів Франсуа Трюффо, Франко Дзефіреллі, Франсуа Озона та ін. На відкритті ретроспективи буде присутня і сама акторка. Найновіші французькі фільми демонструватимуться у фестивалі допрем'єрних показів та в проекті "Нові імена в кінематографі". Однієї ж довгої ночі кіномани споглядатимуть... короткий метраж французького кінематографа.

Образотворче мистецтво у Києві впродовж місяця будуть представляти виставки "Булгаков, або Дух свободи" ("наративний фігуратив" або поп-арт по-французьки), пам'яті художника Лебуша, експозицію 10 сучасних французьких художників. В інших містах України пройдуть виставки фотографій, плакатів, цифрового відео, Луврської колекції гравюр, естампа.

Театр, за французьким рецептом, обіцяє бути досить-таки делікатесним. Це і гастролі Циркового театру "Єдиноріг", і колективу "Кублай Хан Інвестігейшн" (який поєднує танець, бойові мистецтва, сучасну музику), і прем'єра вистави "Роберто Зукко" у постановці Дмитра Богомазова за п'єсою Б.-М. Кольтеса.

Звичайно, що і розмаїтий світ музики створить справжнє свято для меломанів. Спільний рок-концерт проведуть український гурт "ВВ" і французька група "Бікіні машін". Шанувальники джазової музики зможуть почути виступ ансамблю "Октовойс". А на завершення "Французької весни" відбудеться "Музичний діалог між Францією та Україною" — концерт симфонічного оркестру Національної філармонії України під орудою Миколи Дядюри та Паскаля Рафе.

Любителям читання адресована зустріч із письменником Жілем Лапужем та презентація часопису "Французька етнологія", спеціальний номер якого присвячений Україні.

"Французька весна" гостюватиме не тільки в столиці — вона завітає і до інших міст України: Харкова, Дніпропетровська, Донецька, Львова, Одеси. Яким чином можна буде потрапити на цікаві весняні заходи? Організатори обіцяють, що ціни будуть доступними для широкого загалу, тож аромат французької весни зможе відчути кожен.

● **К. Т.**

КІНОЗАЛ

НЕВИДИМІ ЛІНІЇ ЄДНОСТІ

Нещодавно в Будинку кіно відбувся передпрем'єрний показ нового україно-словацько-американського фільму "Кровна єдність". Оскільки проект є спільним, то зрозуміло, що і склад його творців — інтернаціональний. Режисер і сценарист фільму Олег Гаренчар — словак за походженням, навчався і працює в Америці. Він знімав переважно документальне кіно, а презентована стрічка — його перший повнометражний фільм, де він виступив як режисер і автор ідеї. Акторський ансамбль складають загалом представники Словаччини та США. З української сторони у кінострічці — один із продюсерів фільму, відомий тележурналіст і менеджер, директор компанії "Медіадім" Микола Княжицький.

Фото Г. Оборської

Пізнання самого себе — складний шлях, іноді потрібно покинути звичне місце, випробувати себе в нестандартній ситуації, аби виявити свої поки що приховані риси, щоб нарешті знайти себе. Та чи завжди цей пошук у собі "терри інкоґніти" має успіх, а новий берег душі стає землею обітованою?

Окрім того, формування особистості неможливе без знання своїх коренів. Звідки і хто ти є? Світ стає "глобальним селом" — людина вільно долає простори й кордони й комунікативні завдяки засобам транспорту, зв'язку та Інтернету. Здавалося б, навіщо шукати свої корені у цих безкінечних потоках міграцій?

Є ще й такий парадокс: незважаючи на ніби-то кращі умови для зближення, людям чимраз складніше знайти спільну мову й зрозуміти один одного. І це нерозуміння — навіть не на мовному рівні, а на ментальному й культурному. Саме з цим і стикається головний герой фільму, молодий американець Мартін (його грає досить відомий американський актор Рудольф Мартін), який поїхав до далекої Словаччини у пошуках своєї рідної матері. Та навіть зустрівшись зі своїми родичами по лінії матері у далекій країні, не зумів встановити з ними справді сімейних взаємин.

Однією з причин є величезна різниця між двома світами. Благополучний американець Мартін зовсім не розуміє постсоціалістичної депресії "нової" Словаччини. Вона вже ніби й не бідна, але тут відсутня віра у завтрашній день, у стабільність. Але з іншого боку, Мартін якось невловимо споріднений із цією країною, і не тільки через своє походження, адже тоталітарна спадщина відлунює в його долі (хоча історія, через яку мати змушена була залишити його ще зовсім маленьким, видається йому дикою). Та зрештою, навіть кохання головного героя до дружини щойно віднайденого родича не робить його ближчим до народу матері. Любов не змогла подолати відстань так само, як і щось принципово змінити в Мартіні. Більш того, він фатально повторює шлях свого батька. І що буде далі з героями — питання залишається відкритим, адже кінець фільму не дає на нього однозначної відповіді.

Власне, фільм планувалося назвати "Труднощі перекладу". Така назва пасувала б основній темі про складнощі взаєморозуміння між людьми, країнами, культурами, поколіннями. Але виявилося, що вже існує стрічка Софії Кополи з такою самою назвою. Отож, довелося повернутися до найпершого варіанта — "Бладлайнз", хоча цю назву неможливо точно перекласти на інші мови. В українському варіанті вона звучить як "Кровна єдність".

Тематика фільму, на думку його авторів, актуальна для будь-якої країни. За словами режисера Олега Гаренчара, в Америці нині зростає зацікавленість до свого походження, коріння, і багато хто їде шукати його до Європи. Український глядач у новій Словаччині може впізнати і наші реалії, і стан суспільства. Та й взагалі, тема постсоціалістичного суспільства нині популярна в Європі (варто згадати хоча б нові німецькі фільми "Гуд бай, Ленін!" та "Легенди Ріти").

Виникає питання, а що ще є українського у фільмі, крім співпродюсера? Ще один герой у стрічці — по суті, єдиний позитивний чоловічий персонаж, українець Сайтер, якого зіграв Анатолій Кузнецов (червоноармієць Сухов у "Білому сонці пустелі"). Планувалося, що спочатку цю роль буде виконувати Богдан Ступка, але його не відпустив зі зйомок Єжи Гофман, тому знімальна група знайшла Кузнецова. Створення позитивного образу українця у кінематографі нині дуже актуальне, адже зараз навіть у кіно намагаються представити наших співвітчизників негативно — особливо це стосується російських фільмів і серіалів, де традиційно зневажливо змальовуються дурні або підступні "хохли".

На питання, чому Микола Княжицький став співпродюсером неукраїнського фільму, він відповів, що у Міністерстві культури Словаччини існує система надання ґрантів на художні фільми. А якщо ми хочемо, щоб у нас було українське кіно, потрібно було б, аби наше Міністерство культури відкрито оголошувало конкурси за зрозумілими критеріями на сценарії, і щоб за цими критеріями видавалися гроші на фільми. Та певні зрушення у нашому кіновиробництві таки будуть. Бо, за словами директора кіностудії ім. О. Довженка Віктора Приходька, починається новий проект кіностудії та Фонду сприяння українському кіно, який зараз створюється. Планується, що цією програмою буде започатковано щонайменше 50 короткометражних фільмів на рік.

У найближчих планах авторів "Кровної єдності" — презентувати фільм на престижних міжнародних кінофестивалях, зокрема у Сан-Себастьяні, Локарно та інших. Якщо ж на якомусь із фестивалів цю стрічку визнають кращим фільмом, то й наш продюсер зможе потримати в руках якусь престижну кінонагороду.

Чи зможе широкий загал і в нас коли-небудь подивитися цей фільм? Автори сподіваються, що зробити прокат у нас вдасться. Хоча точно невідомо, коли саме і яким чином — у кінотеатрах чи на телеекранах. Окрім того, вони вважають, що саме на пострадянському просторі фільм може знайти найбільше розуміння і підтримки глядацької аудиторії.

● **Катерина ТАРЧЕВСЬКА**

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

ЖИВОПИС — ВІДПОЧИНОК ДУШІ

Щойно переступивши поріг галереї мистецтв Національного університету "Києво-Могилянська академія", ти потрапляєш у чарівну країну яскравих фарб, які грайливо дивляться на тебе з кожного полотна, піднімають настрій і ні в якому разі не дають піддатися смутку. Якщо ви відчули це, то напевно побували на виставці "40^0 у затінку" відомої української художниці, культуролога, мистецтвознавця, доктора філософії, академіка Академії гуманітарних наук Санкт-Петербурга, професора Національного університету "Києво-Могилянська академія" Ольги Петрової, відкриття якої відбулося 25 березня в Культурно-мистецькому центрі НаУКМА. Одночасно відбулася й презентація її нової книги "Мистецтвознавчі рефлексії", виданої у видавничому домі "КМ Академія", де авторка публікує збірку статей про історію українського мистецтва.

Думки з приводу своїх творів і сучасного стану українського мистецтва пані Петрова висловила в інтерв'ю, яке вона люб'язно погодилася мені дати.

— Ольго Миколаївно, Ви відомі в Україні як професіонал-мистецтвознавець, культуролог, художник. Що Вам подобається найбільше?

— Живопис. Коли я малюю — у мене відпочиває душа. Решта роботи, яку я виконую, — це обов'язок.

— Ви назвали свою виставку "40^0 у затінку". Чому саме так?

— На мене вплинула поїздка до Іспанії, де, як ви знаєте, нехолодно. Ця їхня весь час сонячна погода настільки вплинула на мене, що я вирішила повністю розчинити її кольори у своєму живописі. "40^0 у затінку" — це духовна температура моїх робіт.

— Що Ви відчуваєте, коли пишете свої картини?

— Перш за все, — радість. Мені зараз дуже важко потрапити до майстерні, адже я займаюся багатьма видами діяльності, зокрема викладання займає багато часу. Обов'язки, які я поклала на себе, потребують серйозного ставлення. Живопис — більш інтимна справа. Я там вільна. Крім того, я оптимістка в житті й людина віруюча. Мені близька візантійська філософія, яка вважала, що колір у своєму випромінюванні втілює образ Бога, недаремно ж у церквах стільки всього золотого.

— Ви довгий час писали статті про художників нестандартного мислення, таких як Алла Горська, Валентин Задорожній, Ігор Григор'єв та багатьох інших. Як Ви долали страх перед тим, що може за це зробити державна машина? І чи був він, той страх?

— Страху не було. Я була молода, легковажна. Крім того, я спілкувалася з сильними людьми. Серед них — Б. Антоненко-Давидович, Є. Гуцало, І. Жиленко та інші. Їхня мужність та моя легковажність — ось те, що давало мені наснагу писати свої статті.

— Продовжуючи цю тему, хочу запитати: творчість кого з митців, роботи яких Ви досліджували, Вам найбільше подобається?

— Мені дуже подобається Ліна Костенко. Це просто гігант. Вона ніколи не схибила, завжди йшла за покликом таланту. А взагалі, люблю всіх: Є. Гуцала, ранні твори І. Драча. Книги багатьох із них я ілюструвала.

— Який, на Вашу думку, стан сучасного українського мистецтва? Які воно має перед собою перспективи? Що може для цього зробити й робить наш університет?

— Могилянка робить дуже багато для розвитку сучасного мистецтва в Україні. У нас мистецьке життя постійно вирує. В університеті весь час відбуваються виставки, концерти, спектаклі, демонструються кінофільми. Загалом, розвивається мистецтво в нас непогано. У наш час у цій сфері є тільки одна проблема — фінансова. Але українські митці героїчно долають її. Мистецтву потрібне меценатство, оскільки, на мою думку, митець мусить тільки працювати, а не шукати джерела фінансування. Тільки тоді мистецтво буде віддячувати, даючи позитивний заряд.

Після відвідання цієї виставки починаєш розуміти, що на життя треба дивитись оптимістично. Врешті-решт, не завжди воно лякає нас труднощами. Може, іноді й треба поставитися до нього легковажно, як зробила це у свій час пані Петрова. Але милуючись її творами, абсолютно повністю переходиш у чарівний, теплий, іноді спекотний світ яскравих фарб, які майорять у полотнах Ольги Петрової. Вона передає в них свою невгамовну силу, прагнення до кращого життя і в кожному із своїх творів намагається подати бодай частину того, що вона побачила під час своїх численних подорожей по світу. Полотна Ольги Миколаївни всі, як живі, і цю свою жагу до життя вони передають глядачам.

● **Євген ЗВЄРЄВ,**
студент І курсу факультету правничих наук НаУКМА

СПАДЩИНА

"НАШ БЕЗСМЕРТНИЙ ГОГОЛЬ" *(Т. Шевченко)*

ЗАПОВІТ МИКОЛИ ГОГОЛЯ: «ВІДОКРЕМИТИСЬ І ПРОГОЛОСИТИ СВОЮ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ»

Програмну статтю "Роздуми Мазепи" двадцятип'ятирічний Микола Гоголь написав водночас із повістю "Тарас Бульба" у 1834—1835 рр. Тоді він інтенсивно працював над тисячолітньою історією України, написав кілька інших надзвичайно важливих для української історіографії статей.

Цієї весни минуло 195 років із дня народження геніального Гоголя. "Наш Гоголь" — так про Миколу Васильовича говорять два народи, український та російський, — особливо наголошуючи на отому "наш". То чий же він — геніальний і містичний, веселий і трагічний, загадковий і відвертий? Що наснажувало його душу, що стало основою його характеру, поглядів, переконань, дослідницьких інтересів? Якою історією надихався геній письменника, кого й за що він цінував у своєму родоводі?

На всі ці запитання ви знайдете відповідь у пропонованому читачам "Слова Просвіти" дослідженні невтомного Ярослава ДЗИРИ.

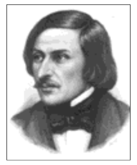

Яскраво виражений органічний зв'язок сюжетних мотивів, ідейної спрямованості, образної системи, художньої мови творів Гоголя з українською літературою, фольклором, історичними джерелами відзначали знавці української культури — такі як Панько Куліш, Микола Петров, Володимир Перетц, Іван Каманін, Олександр Єфименко, Михайло Грушевський, Сергій Шелухін, Сергій Єфремов, Олександр Білецький та ін.

Академік Перетц, аналізуючи відгуки сучасників на вихід у світ "Вечорів на хуторі біля Диканьки", виявив також органічний зв'язок творів Гоголя з давньою українською літературою. Він переконливо писав про автора: "По природе своего духа и творчества он был чужд великорусской литературе. Он, как показывает анализ его первых повестей, скорее является в них художником-завершителем предыдущего периода развития малорусской литературы, нежели начинателем новой общерусской".

Демократичні національні ідеї та погляди на історію українського народу, його культуру, мову, висловлені Гоголем у його творах, не могли не викликати великої пошани, пієтету до митця не тільки з боку Шевченка ("Великий мій друже"), а й наступних поколінь українських письменників, художників, громадських діячів, учених, молоді.

З цього приводу, чи не вперше, вже Михайло Драгоманов зазначив: "По часу, коли появились малоросійські повісті Гоголя і "Тарас Бульба", ми маємо повне право вважати, що Гоголь породив і поетичні спроби Метлинського, Костомарова і самого Шевченка, — коли не взнав, то йшов паралельно з етнографічними роботами Максимовича, Бодянського, Срезневського і т. д., був, таким робом, одним із батьків новішого українського народолюбія, тим більше, що про Україну так багато і голосно говорив чоловік, ставший зразу поряд із Пушкіним авторитетом в очах російської громади. Але мало того, що у малоросійських повістях Гоголь — праотець Шевченка. І, може, не виключаючи і самих Шевченка і Костомарова, Україна не мала ще другого такого сина, котрий би так повно виразив у собі дорогі боки її народного духу...

Традиції старої України були годні тільки на те, щоб збудити аналіз сучасності, і це вони зробили через Гоголя, як і через Шевченка, — хоч у кожного різне".

У наш час академік Олександр Білецький також висловив подібну думку, зазначивши, що Шевченко оточив Гоголя особливим культом — той був його вчителем. А в російських повістях Шевченка не раз можна знайти епізоди й деталі, близькі до гоголівської художньої манери.

Гоголь надто сприяв посиленню інтересу своїх сучасників і наступних поколінь до українського фольклору, етнографії, історії, починаючи від Г. Квітки-Основ'яненка, П. Куліша, М. Костомарова, О. Стороженка, Марка Вовчка, І. Нечуя-Левицького, Панаса Мирного і т. д. Гоголь увіходив у духовне життя українців із дитинства.

Іван Нечуй-Левицький вважав, що Гоголь і Котляревський "поклали засновок реалістичного напряму в двох літературах: у великоросійській та українській".

Гоголеві "Вечори на хуторі біля Диканьки" і "Тарас Бульба" пробудили в Миколи Костомарова зацікавленість до української історії, фольклористики, етнографії. Вважають, що під впливом "Страшної помсти" Костомаров створив драму "Сава Чалий", а Олекса Стороженко, який був знайомий із Гоголем, твір "Марко Проклятий".

Ізмаїл Срезневський — філолог, історик, фольклорист, творець "Запорозької старини", появу якої з нетерпінням очікував Гоголь, — вважав свого приятеля великим художником і знавцем поетичного світу України.

Чотирнадцятирічна Леся Українка разом із братом Михайликом переклала "Вечори на хуторі біля Диканьки" українською мовою і коштом батьків видала цей переклад. Під впливом "Вечорів" писав свої вірші, нариси А. Тесленко. "Тарас Бульба" та Шевченко надихнули Миколу Лисенка й Михайла Старицького, які стали українськими культурними діячами. А на матеріалі "Майської ночі, або утопленої" Старицький створив українську народну пісню "Ніч яка, Господи, місячна, зоряна".

Разом із Кропивницьким, Карпенком-Карим, Заньковецькою він ставив на український сцені й грав головні ролі у п'єсах Гоголя. Не випадково фронтальну стіну першого українського стаціонарного театру в Києві — "Троїцького народного дому" — й досі прикрашають дві скульптури — Гоголя і Шевченка. На сюжети Гоголя М. Лисенко написав свої головні опери — "Тарас Бульба", "Різдвяна ніч", "Утоплена" — і розпочав "Страшну помсту". Та жодному слухачеві й на думку не спаде пов'язувати ці твори з російською літературою (який би композитор, майстер пензля, кінокамери не звертався до творчості Гоголя, він мусить уважно простудіювати українське народнопоетичне, музичне, малярське мистецтво, історію і культуру нашого народу і цим збагачувати й пропагувати українську культуру в її найхудожніших і найгуманніших проявах). Твори Гоголя тільки своєю "гоголівською мовою" дотикаються російської культури.

Академік Михайло Грушевський характеризував Гоголя як одного "з найславніших синів" і "геніальних людей, яких дала Україна". Його творчість залишила дуже глибокий слід в історії українського "культурного й національного життя". Гоголь був великим співцем Гетьманської України, козацьких традицій, але сам не усвідомлював, що його твори будитимуть "огонь завзяття і ентузіазму, енергії національного життя".

Гоголь активно впливав на виховання студентської молоді XIX—XX ст., на формування в українській інтелігенції національних і суспільно-політичних державницьких ідеалів. Степан Васильченко в автобіографії наголошує: "Найсильніше враження справила на мене ця трійця: Пісня, Кобзар і Гоголь — твори, яким я не знаю рівних у світовій літературі".

Літературознавець і громадський діяч Сергій Шелухін свідчить, що в Лубенській гімназії, як і в інших школах України, учні захоплювалися "Вечорами на хуторі біля Диканьки" і навіть не помічали, що вони написані російською мовою, хоч самі розмовляли українською. Для них образ Тараса Бульби і його сина Остапа був національним суспільно-політичним ідеалом, гідним наслідування.

Подібну думку висловив відомий літературознавець і державний діяч, академік Сергій Єфремов. Розповідаючи, як під впливом творів Гоголя в нього прокинулася свідомість, що він син України і має працювати на користь рідної культури.

Неабиякий успіх української повісті і вся творчість Гоголя, особливо "Тарас Бульба", мали серед багатьох поколінь західноукраїнських читачів, які жили й боролися в умовах Австро-Угорської імперії, панської Польщі та російської комуністичної імперії. Один із чільних провідників ОУН обрав для псевдоніму ім'я Тараса Бульби.

Остап Вишня згадував, що в дитинстві ним було "прочитано й перечитано і "Вечір під Івана Купала", і "Майську ніч", і "Страшну помсту" і т. п., і т. ін. Із захопленням, з трепетом перечитано".

Максим Рильський свідчив, що Гоголь був улюбленцем О. Довженка, О. Яновського й Остапа Вишні. Всі троє називали себе учнями Гоголя. Довженко мріяв створити кінофільм "Тарас Бульба", написав кіносценарій, але компартійні чиновники заборонили його постановку.

Блискучий майстер слова Григір Тютюнник у щоденнику занотував, що Гоголь — суто український письменник: типи, духовність, гумор — риси, притаманні українському народові; але дещо писав на великоруському матеріалі.

Українські твори Гоголя вже понад півтора століття стоять на сторожі історичної пам'яті нашого народу.

Про те, як Микола Гоголь — літописець України, онук козацького канцеляриста, нащадок полковників і гетьманів — за тяжких умов поневолення відродив ідеї та дух козацької держави, нагадавши нам про тисячолітню історію нашого народу (що суголосне історіографії в сучасній суверенній українській державі), читайте в наступних числах "Слова Просвіти".

● **Ярослав ДЗИРА**

ЮВІЛЕЙ

З МИНУЛОГО В ПРИЙДЕШНЄ

До 100-річчя з дня народження

Через цькування письменниці з боку радянських ідеологів, яке перейшло у постійне переслідування з незмінним висновком про заборону друкувати будь-які матеріали, не кажучи вже про повісті чи оповідання, Докія Гуменна почала шукати для себе якусь захисну політично-екологічну нішу у важкі для інтелігенції і всього народу України 30-ті роки XX ст. Такою нішею виявилася Трипільська археологічна експедиція, організована Інститутом історії матеріальної культури АН СРСР та Інститутом археології АН УРСР. Очолювала цю експедицію знана дослідниця трипільських пам'яток Т. С. Пассек, а її заступниками були відомі дослідники Є. Ю. Кричевський та В. П. Петров. Останній був не тільки відомим етнографом, мовознавцем, археологом, але й літературознавцем і письменником, твори якого виходили під псевдонімом "В. Домонтович" або "Віктор Бер". Авторові цієї статті в 60-ті роки також пощастило працювати в археологічних експедиціях із Т. С. Пассек та В. П. Петровим. Тому я здатен зрозуміти ті відчуття, враження і настрій, які супроводжували Докію Гуменну в період співпраці з цими видатними вченими й неперевершеними особистостями.

Для Докії Гуменної участь у дослідженнях Трипільської археологічної експедиції в 1934—1938 рр. була справжньою щасливою подією, яка врятувала її від арешту і ввела у чарівний світ української давнини. Згодом свої враження та наукові спостереження про участь у розвідках археологічної експедиції на Дніпрі біля Триполля, у розкопках поселень Коломийщина-І та Володимирівка в Побужжі вона використає для написання книжок про найдавнішу трипільську землеробську цивілізацію України.

Особливо цікаве її науково-популярне дослідження "Минуле пливе в прийдешнє. Розповідь про Трипілля".

Із останньою книгою Докії Гуменної про трипільську цивілізацію я познайомився тільки через 10 років після її видання Українською вільною академією наук у США в 1978 р. Мене вона вразила як спеціаліста-археолога. Цей твір, безперечно, можна назвати науково-популярним дослідженням, у якому враховані всі праці з археології Трипілля не тільки за кордоном, але й у Радянському Союзі, в тому числі відкриття поселень-гігантів трипільської культури на Уманщині — рідному краї Докії Гуменної.

Я також захопився цією проблемою і почав брати участь у розкопках найбільшого трипільського поселення біля с. Тальянки Черкаської обл. У 1990 році мені як завідувачу відділом первісної археології Інституту археології АН УРСР разом зі співробітниками вдалося організувати в Тальянках міжнародний семінар "Поселення-гіганти трипільської культури", в роботі якого взяли участь багато спеціалістів із різних країн. Для обговорення наукових питань, що виникли внаслідок відкриття таких незвичайно великих поселенських аграрних об'єктів IV тисячоліття до н. е., я вирішив запросити і Докію Гуменну. На жаль, стан здоров'я не дозволив їй приїхати на семінар. Але між нами зав'язалось активне листування, яке дало змогу обмінюватися думками про вирішення різних проблем трипільської цивілізації в Україні. Було очевидно, що рідна Україна, її доля, стан культури, наукові досягнення глибоко хвилювали цю жінку, яка все життя на чужині була українкою — відвертою, щирою, небайдужою і вірною дочкою свого народу.

4 квітня 1996 р. Докії Гуменної не стало. Її дійсно мужнє і творче життя влилось у вічну скарбницю духовності українського народу. Вона внесла багато праці та знань у розвиток історичної секції Української вільної академії наук у США, все життя цікавилася різними проблемами історії України, постійно шукала найглибинніше коріння яскравого духовного життя наших предків, намагаючись давні віки поставити міцним фундаментом української держави.

● **Іван ЧЕРНЯКОВ**

ЧАСТІШЕ ЗАГЛЯДАЙТЕ У СЛОВНИК

ПОДАРУНОК ДЛЯ ДЕПУТАТІВ

Нещодавно Національна академія наук України презентувала видання серії "Словники України". Серед них — етимологічний, орфоепічний, фразеологічний, а також — російсько-український та українсько-російський словник еквівалентів слова. Але, безперечно, найбільше зацікавлення викликала нова вдосконалена версія інтеґрованої лексикографічної системи "Словники України", що вже вдруге виходить на лазерному диску.

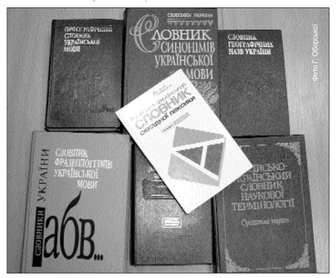
Орфографічний словник української мови
Словник синонімів української мови
Словник географічних назв України
Російсько-український словник складної лексики
Словник фразеологізмів української мови
Російсько-український словник наукової термінології
Словники України
абв...

Фото Г. Оборської

Адже за допомогою цієї системи користувач може дізнатися про написання, наголошення та вимову понад 186 тисяч слів, а також одержати повну інформацію про відмінювання та транскрипцію слів в усіх граматичних значеннях. Окрім того, можна дізнатися про синоніми та антоніми, про вживання заданого слова у фразеологізмах. Ще система може виконувати функцію, яка допомагатиме у проведенні лінгвістичних експертиз законодавчих актів, а також — перешкоджатиме студентам "тягати" реферати з Інтернету. Справа в тому, що на диску існує спеціальна програма, яка порівнює тексти та безпомилково визначає відсоток їх схожості.

Отже, маємо словник, що дає можливість по-сучасному користуватися здобутками мовознавчої науки, на рівні комп'ютерних технологій пірнати у глибини мови. Для прихильників "павутини" створено Український лінгвістичний портал, де теж розміщено інтегрований словник.

Шкода, що наразі Академія наук не має можливості поширювати лазерні диски серед школярів. По-перше, диск вийшов мізерним тиражем, а по-друге — за минулий рік лише 1800 класів у школах України було комп'ютеризовано (а всього маємо понад 22 тисячі шкіл). Довелося обмежитися подарунком однієї тисячі примірників для депутатів Верховної Ради — щоб користувалися мовним надбанням "у своїй нелегкій, але такій потрібній праці".

Відомий публіцист, академік Іван Дзюба, розмірковуючи про важливість системи "Словники України", не заперечував, що диск потрібен усім. Окрім того, він порекомендував зробити персональний подарунок газеті "Крымская правда", яка весь час бореться з українством, і з українською мовою, а кілька днів тому, напередодні міжнародного дня рідної мови надрукувала фейлетон, де дуже весело глузувала з того, що в Криму видається якась українська газета...

Цікаво, що лазерний диск зроблений за держзамовленням. Продавати його Академія наук не має права. Мовляв, можемо лише розповсюджувати безкоштовно. Проте на презентації чомусь не можна було взяти диска для ознайомлення та користування...

● **Вікторія СОЛОНЕЦЬ**

ЖАРГОН І НАУКА

КРИЗА «ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ»?..

"Короткий словник жарґонної лексики української мови" Лесі Ставицької побачив світ минулого року у видавництві "Критика". Спонсорував видання Український науковий інститут Гарвардського університету. В анотації до видання зазначається, зокрема, таке: "У словнику, якого уклала доктор філологічних наук, завідувачка відділу соціолінгвістики Інституту української мови НАН України Леся Ставицька, зібрано сучасну жарґонну лексику різнотипного соціяльного походження, а також лексику розширеного вживання, що поповнила (жарґонізувала) розмовну мову... Загалом словник містить понад 3200 слів і 650 стійких словосполучень". Кому ж адресовано словник? Звичайно ж, "найширшій читацькій авдиторії", "його можуть використати філологи, письменники, працівники видавництв, перекладачі, соціологи". Очевидно, що Лесю Ставицьку сподвигло на укладання словника бажання заперечити уявлення "про суто російський характер жарґонного слововживання, неконкурентоспроможність української мови у розмовних, стилістично знижених сферах комунікації, нездатність продукувати сучасні іронічні стилі спілкування".

Після з'яви перших рецензій на словникове видання "Критики" пані Леся активно стала в обороні свого дітища. Затуляючися цитатою "Патріотизм — останній притулок негідника", в газеті "День" панегірик словнику проспівала людина, цілковито далека від української мови й розуміння процесів, що в ній відбуваються. "Слово Просвіти" продовжує дискусію навколо появи згаданої лексикографічної праці і закликає своїх читачів фахово висловити свої оцінки "Короткого словника жарґонної лексики української мови" Лесі Ставицької, а також поміркувати: чи потрібен "найширшій читацькій аудиторії" словник жаргонної лексики, чи сприяє він розвитку сучасної української мови?

У числі 23 за минулий рік "Книжник-review" зробив мені сюрприз, коли надрукував мою рецензію на "Короткий словник жарґонної лексики української мови" Лесі Ставицької, хоча цієї статті до редакції "Книжника" я не подавав. Відтак у числі 24 авторка словника, мабуть, згідно з сучасними уявленнями про культуру дискусії, заадресувала персонально рецензентові: "Не кожен, хто навчився говорити, є спеціалістом у галузі мови. Але не кожного в цьому переконаєш, якщо він навчився ще й читати-писати та із якихось причин такої про себе думки. Тоді він здатний на все, навіть на рецензування словників"! Хіба не хитрий хід — одразу відмовити опонентові в праві на висловлювання власної думки? Якщо виходити з подібних засад, то можна додуматися до абсурдних сентенцій на кшталт такої: книжку прозаїка спроможний рецензувати лише прозаїк, поета — поет, а політика — політик... Втім, за освітою я не будівельник, а все-таки філолог, тому й надалі залишу за собою право вдаватися до написання рецензій на словники. Особливо на такі, як праця п. Ставицької.

Отже, шанована науковець, захищаючи свою наукову честь, змалювала опонента у своїй статті "Наївна" лінгвістика відчиняє двері. Ногою" як "наївного лінгвіста", аматора та невігласа (для того, щоб піднести свою позицію, певна річ, і такий засіб згодиться). Мене такі звинувачення, чесно сказати, заскочили зненацька, бо тут іде дуже витончене підверстування понять, витворення дихотомії, де проґрес і всі здобутки науки підпирають погляди пані лексикографа, а все регресивне й відстале цілком належить людині протилежних поглядів. Відтак п. Ставицька зробила припущення, що "чи то до п. Коверзнєва глобалізаційні процеси ще не докотилися, чи то його національна закомплексованість, добряче приснащена ксенофобією (як трішки психолінгвіст за науковими вподобаннями можу запропонувати й ґрунтовнішу експертну оцінку), має "одновекторне" спрямування".

Таких пасажів од "трішки психолінгвіста" я заслужив через те, що у своїй статті ("Одчиняй двері — прийшла "феня") писав про "леґалізацію російських мовних форм", зроблених словником Лесі Ставицької, а не тільки про винятково одне джерело — злодійський жарґон, як намагається представити науковець. За час, що минув від появи тієї рецензії, з'явилися й інші (принаймні ніяк не пов'язані з моєю статтею) відгуки у пресі на словник. Для прикладу: "Більша частина словника — це вислови на кшталт "вирубатися", "пофігіст", "старпер", "алкан", "кранти", "лажонутися" тощо. Тобто, словник швидше годиться для вивчення російського сленґу. Українські вислови (на взірець "бульо-мульо", що означає "недоумкувата людина, переважно з села") наявні, але їх треба ретельно шукати" (Євген Минко. Український словник російського арго. // "Понедельник". — 24 листопада 2003 року, № 41).

"Певна річ, "у російський жарґон на правах запозичень" потрапили українізми, зрозуміло, що й русизми, за принципом "алаверди", потрапили до словника Ставицької, однак співвідношення українізмів *там* і русизмів *тут* несумірне!!!" — писав я у своїй рецензії. І далі за текстом: "Список слів, узятих із БСРЖ ("Большой словарь русского жаргона"), ЖУМ ("Жаргон уголовного мира") чи ЯБМ ("Язык блатных, язык мафиози"), можна продовжувати (цьому передувала ціла низка прикладів: цирк (групове злягання), чалка (перебування в ув'язненні), хор (групове зґвалтування), хандра (наркотик), йорж (той, хто видає себе за "злодія в законі"), валет (дурень), атанда ("утікай!"), шуцман, шушара, шкирла, чабанка і под. — *Авт.*). Тож і виходять такі курйози, що шняга — означає "чоловічий статевий орган" (БСРЖ), замість того, щоб означати "жаба" (Грінченко)".

Зрештою, невмотивоване запозичення певними лексикографами пластів чужої лексики не свідчить про нездатність нашої мови продукувати сучасні іронічні стилі спілкування... Скільки завгодно можу повторити цю свою думку п. Ставицькій.

І ще таке. Авторка словника вихоплює мої слова з контексту, чіпляється до того, що я недоречно навів як приклад етимологію запозичення ханґовер. То був би справді страшний гріх, якби цей приклад не стояв у шерензі багатьох! При цьому я наголошував, що ноги в цих слів ростуть із лексикографічної праці Світлани Пиркало!

Може, п. Ставицька навмисне хотіла представити мене несвідченим зоїлом? Утім, так уже сталося, що я, філолог за фахом, працюю зі словом. Певним чином впливав і продовжую впливати на тих, хто це слово читає. Насамкінець у своїй рецензії я цитував Джорджа Орвелла. Він теж не був лінґвістом, але в статті "Політика й англійська мова" "наївно" виступив проти тих, хто вважав мову чимось таким, що росте саме собою, а не знаряддям, "якому ми самі надаємо форми залежно від його призначення". Отож, порівнюючи працю Ставицької і словник молодіжного сленґу Пиркало, я мав на увазі, що Пиркало підійшла творчо до проблеми жарґонізмів в українській мові. Чимало з наведених нею прикладів були витворені в обмеженому середовищі її знайомих! Деякими з цих слів користувалися (а чи користуються зараз?!) одна-дві особи, вони не перебувають в активному вжитку! Але підхід Пиркало мені симпатичний, бо вона виступала в ролі справжнього творця (як модно нині казати, креатора), а не того, хто бездумно запозичує.

На популярному сайті, де я у форумі розмістив статтю про словник Ставицької, аноним, очевидно, близький до кола приятелів, що з ними спілкувалася Пиркало, мені відписав таке: "...Я гадаю, що міркування укладачів є в загальній своїй спекулятивні. У випадку зі Ставицькою — треба відпрацьовувати ґрант та інституційні зобов'язання перед українською філологічною наукою. У випадку Пиркало — бажання відомості на кшталт Подерв'янського. Тут Пиркало значно щиріша. (...) Студенти-філологи, однокурсники та мешканці гуртожитку, граючись, придумували ці слова, перейнявшись узагалі-то шляхетною державотворчою ідеєю українізувати цю популярну царину мови. Але це ніяк не означає, що цими словами послуговуються в соціумі. Швидше, Пиркало та її симпатикам дуже кортіло самим інспірувати циркулювання зсимульованої "тіпа" української жарґонної лексики. Пам'ятаєте таку популярну думку на початку 90-х про українську мову та повій? Ставицька переконливіша й реалістичніша. Але аж ніяк не українська. Це справді, вияв дуже поганої, по-перше, книжкотворчої активності, по-друге, — наукового недбальства, по-третє, — "малоросійської" другорядності. Іще раз скажу: напевно, існують речі, яким необхідний свій час і своя доба. Якщо, звичайно, не плутати дослідження з інспірацією. В іншому разі, буде брехня, неправда та антинауковість".

Цю цитату наводжу тому, що сам за тих часів із певної відстані спостерігав за "інспірацією" (маю на увазі ініціативу Пиркало). Відтак "інспіровані" слова потрапили до рук "стовідсоткового науковця" п. Ставицької, яка вже робить посилання на мовні джерела...

І ще стосовно кількості запозичень із російської мови. Щоб переконатися, скільки є російських запозичень і скільки разів авторка посилається на БСРЖ (без посилань на літературні джерела!) варто подивитися словника. Але це вже занадто скидається на рекламу... А може, п. Ставицька наступного разу оголосить критерії, за якими вона зараховує при своєму підрахунку ті чи ті слова до запозичених?

● **Костянтин КОВЕРЗНЄВ**

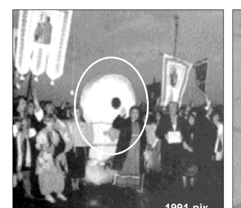

1991 рік

2004 рік

«ТОЙ МУРУЄ, ТОЙ РУЙНУЄ...» ХТО ЩО ХОЧЕ?!

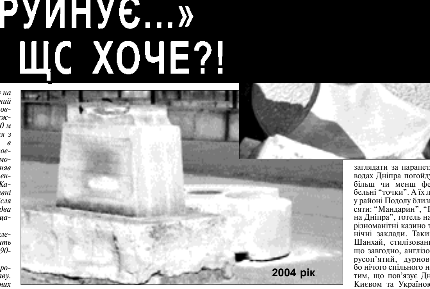

2004 рік

Звертаємо Вашу увагу на акт вандалізму, здійснений над пам'ятником, встановленим на Київській набережній біля мосту Метро (200 м у бік Подолу) до 175-річчя з дня народження та в пам'ять перепоховання поета. Саме з цього місця домовину з тілом Кобзаря прийняв на Дніпрі пароплав "Кременчук", щоб доставити до Канева. Саме тут у травні 1861 р. Київ та кияни після відправи в Церкві Різдва Христового востаннє прощалися з Тарасом.

Пам'ятник-хрест звалений із постаменту й лежить поруч, а ми святкуємо 190-річчя Т. Г. Шевченка...

За фактом злочину просимо порушити карну справу.

Справою честі відповідних державних органів буде термінове відновлення пам'ятника на його постаменті та укріплення останнього.

Додаємо 4 фото від 12.03.2004 р.

Ліга екскурсоводів м. Києва

Це звернення до редакції "Слова Просвіти" принесла 25 березня екскурсовод Тетяна Нечай, вона ж — автор фотографій. А перед тим побувала в приймальнях міського голови О. О. Омельченка, Головного управління МВС України, прокурора міста Київ, Головного управління культури та охорони культурної спадщини, голови райдержадміністрації Печерського району та в доброму десятку редакцій газет. Вочевидь, ця неочікувана активність зробила свою справу: коли ми 25 березня виїхали на місце, то побачили... акуратно підметені плити та кілька камінців, що залишилися від пам'ятника та постаменту. Корпулентні, із амбразуроподібними обличчями охоронці "Рівер-палацу" нічого не знали і навіть — не без горьківського сарказму — дивувалися: "А был ли здесь памятник?.." Коли ж прозвучало наше, теж єхидне, запитання: "Що ж це за пильне око, в яке не втрапляє двометровий пам'ятник, і скільки платять за таку охорону?.." — продовжувати спілкування відмовилися.

Як завжди, на допомогу прийшли громадяни, необтяжені службою. Слюсар, що ремонтував труби, по яких у таємничі надра "Рівер-палацу" щось текло чи витікало, пригадав, що якраз напередодні (24.03.2004 р.), близько 18-ої вечора, тут побував кран, який завантажив пам'ятник і повіз його в невідомому напрямку.. На щастя, згодом нам удалося дізнатися, що пам'ятник вивезли — за розпорядженням Печерської райдержадміністрації, після сигналу екскурсоводів, — у майстерню на вул. Васильківській (ми ще там побуваємо).

А тоді, 25 березня, коли ми стояли над білою плямою цементу, думки були найсумніші. І привід журитися — більш ніж серйозний.

Поруч, за бетонованим парапетом, там, де колись був причал для прогулянкових та дачних катерків, погойдувалася величезна іржава баржа, на якій незабаром з'явиться ще один "розважальний комплекс". Мабуть, іще більший, ніж "Рівер-палац" із його ресторанами, барами, казино; що боку палацу тулилося щось безіменне і таємниче, але теж — розважальне, судячи з грайливих сердечок на дверях, зачинених до 19.00, та неприступного охоронця, який заборонив нам до тих дверей наближатися. Охоронці ж "Рівер-палацу" з лейбою "Титан" ту споруду "за свою" не визнавали — мовляв, якщо кортить знати, що та як, — їдьте в міську адміністрацію і там дізнавайтеся, чия це власність. Або приходьте вночі, коли "установа" відчинена... Позаглядавши за парапет, ми побачили там кілька одиниць "військової таємниці", як то: похідна солдатська кухня та броньована машина, білий місточок до зачинених дверей та все ті ж легковажні пустотілі сердечка — чи то залишки від "валентинок", чи то означення нічного застосування плавбази, для певного роду втіх та розваг...

У нашому розслідуванні нам допомогла книга "Останнім шляхом Кобзаря", видана на увічнення походу-реквієму 1991 року. П'ятнадцять днів і ночей 47 учасників походу йшли останнім шляхом Кобзаря в Україну, несучи святі реліквії: землю, взяту з першої могили у Санкт-Петербурзі, посмертну маску, портрет, написаний художником Красицьким. А 20.05.91, як і 130 років тому, кияни проводжали пароплав "Кременчук" до Канева. Він відпливав о сьомій годині ранку. На одній із світлин тринадцятирічної давності добре видно верхню частину пам'ятника—колохрест, у центрі якого — напис: "До Моринців — 181 кілометр".

І тут ми звертаємося до учасників походу-реквієму: озовіться, засвідчіть, як і коли було тоді відкрито цей пам'ятний знак на місці зупинки труни з тілом Т. Г. Шевченка перед перенесенням її на "Кременчук"?! Хто автор пам'ятника, хто архітектор, хто опікувався рішенням про його відкриття? Це дуже допомогло б розслідуванню, яке веде Печерський райвідділ міліції, та найточнішому відновленню пам'ятного знака. Чекаємо вашої допомоги!

Оглядаючи місце, де стояв пам'ятник, та порівнюючи його з зображенням на фотографіях 1991 року, не можна не зауважити, що під плиткою зникла смужка трави, — натомість з'явилася плитка; автостоянка "Рівер-палацу" безцеремонно захопила хідник, і любителі піших прогулянок мають або пробиратися між машинами, або йти просто по швидкісній трасі. Логіка такої "архітектури" дуже проста: нічого тут ходити й заглядати за парапет, де на водах Дніпра погойдуються більш чи менш фешенебельні "точки". А їх лишень у районі Подолу близько десяти: "Мандарин", "Перлина Дніпра", готель на річці, різноманітні казино та інші нічні заклади. Такий собі Шанхай, стилізований під що завгодно, англізований, русоп'ятий, дурноверхий, бо нічого спільного не має з тим, що пов'язує Дніпро з Києвом та Україною. Ось вона, артерія Дніпра, в яку впилися різноманітні кровососи, висмоктуючи останнє, живе, нетлінне... Але це наші роздуми, а не володарів цих закладів. Вигода від них очевидна: площа Дніпра, як міська земля, податками не обкладається, — уявіть яка економія, які шалені прибутки!

Так от: історія з пам'ятним знаком на честь перепоховання Кобзаря, який зруйнували, аби він не заважав (!!!) паркуватись машинам любителів нічних пригод, підказала нам іще одну тему, яку ми віднині поведемо в газеті: хто володіє Дніпром? Чому його береги стають усе менш доступними киянам? Чому влада дозволяє на його берегах, островах і плесі вимощування таких ось "Рівер-палаців", якщо це — всенародна власність і багатство? Чому Труханів острів ось-ось перетвориться в закритий розгуляй для багатих, а в Гідропарку рубають прибережні дерева? Чому, врешті, мовчать архітектори, екологи, "зелені" партії, чому мовчимо ми всі, не помічаючи, як Дніпро скоро стане стічною канавою, — після того, як його використають комерсанти, для яких ця ріка — не Борисфен, не Славута, не батько-Дніпро, а рівер-казино? Чи не варто Верховній Раді прийняти закон про те, що Дніпро, Говерла, Кримські гори та узбережжя — такі ж державні символи, як і тризуб чи прапор, і їхнє осквернення має каратися законом?

Люди Дніпра — жителі всіх міст, які розташовані на ріці нашої слави і любові, — напишіть нам, у якому стані у вашому місті набережні, береги. Давайте щось робити, поки не пізно! Починаймо вже тепер, сьогодні.

Як бачимо, наше журналістське розслідування, яке почалося з листа київських екскурсоводів, — лише початок пошуку відповіді на ті питання, ключ від яких захований далеко. Але ми його знайдемо — ми в це віримо.

...Не можу не переповісти вам, дорогі читачі, ще й такої деталі. На постаменті пам'ятного знаку, зруйнованого волею скоробагатьків (це моя приватна версія), були викарбувані слова "Молитви" Тараса Шевченка, що починається словами: "Злоначинающих спини...", а закінчується "А всім нам вкупі на землі Єдиномисліє подай і братолюбіє пошли..."

Таке ось "єдиномисліє" і "братолюбіє" в нашій Україні, такий ми пройшли шлях — від радісних сподівань травня 1991 року до скупого відзначення державою 190-річчя Тараса Шевченка, — в загальній депресії, на соціальному й політичному розпутті, під звуки кувалди, що трощить святині, під мармеладні пісеньки субреток із шанхаїв "для крутих" на березі Дніпра... Чому? Доки? Хто винен?!

Я не знаю достеменної відповіді на ці питання. Але, здійнявши очі в небо, — там, біля цементної плями, — я побачила журавлиний ключ, що летів над Дніпром. Один за одним, підкоряючись поворотам свого вожака, сповідуючи закони, що відмикають небеса... "Трудящим людям, Всеблагий, на їх окраденій землі Свою Ти силу ниспошли..."

Може, ми ще не знаємо своєї сили?

Далі буде.

● **Любов ГОЛОТА**

ДІАСПОРА

КАМЧАТКА ВШАНОВУЄ КОБЗАРЯ

В українській громаді м. Петропавловськ-Камчатський до 190 річниці від дня народження Тараса Шевченка було проведено ряд заходів. Уранці 9 березня в школі № 7 українським недільним класом разом із вчителями було проведено відкритий урок, на якому російські діти дізналися про життєвий та творчий шлях великого Кобзаря.

Увечері для мешканців Петропавловська відбувся грандіозний концерт, присвячений генію українського народу, на якому були присутні керівники області й міста, а також представники інших діаспор.

На цьому святі відбулася прем'єра п'єси "Назар Стодоля" Тараса Шевченка у постановці самодіяльного українського театру "Мрія" (режисер Є. Ханін).

10 березня в Камчатській обласній універсальній науковій бібліотеці клубом української культури було проведено зустріч із праправнуком Тараса Григоровича по лінії брата Йосипа — Андрієм Віталійовичем Лисенком.

Українська громада Камчатки шанує і пам'ятає славного сина України — Тараса Григоровича Шевченка.

● **Віктор МАНЖОС,**
голова Національно-культурної автономії українців Камчатки

КАНІВСЬКА ПОДОРОЖ ПЛАСТУНІВ ЧЕРКАС

Виховати патріотичний світогляд української молоді — таким є одне з головних завдань Пласту — Національної скаутської організації України. Пластова молодь активно плекає і відроджує звичаї та свята свого народу. Щороку пластуни проводять Шевченківські дні. У Черкасах цього року відзначення проходило в два етапи. Перший — виїзд до Канева на могилу Т. Шевченка й ознайомлення з музеєм та світлицею українського генія. Завдяки обласній організації "Просвіта" та її керівникові Олені Василівні Фещенко численне пластове юнацтво з Черкас відвідало Шевченкову гору в Каневі. Другим етапом був великий змаг за тематикою шевченкових творів.

Нас зустріли батько-Дніпро, канівські кручі й Шевченкова гора. Урочистою ходою, з прапорами України піднімалася колона до гори — східцями української історії. Думалося, що нарешті настала та довгоочікувана днина, яку не судилося побачити поету. Тарас щиро радів би з того, що нарешті юні українці мають змогу прийти до нього на вільній українській землі. На самому вершечку "української душі" було сказано багато теплих, душевних слів і не раз згадано історію канівського пам'ятника Шевченку. Пластуни пройшлися дорогою до Шевченкової світлиці, де сивий сторож на початку 90-х пригощав чаєм перших пластунів — відвідувачів Шевченкової могили. Багато цікавого і незабутнього дізналося юнацтво з уст екскурсовода музею. У той же день у Будинку творчості Канева відбувся концерт, присвячений 190 річниці з дня народження Т. Г. Шевченка. Виступали заслужені артисти, народний хор з Івано-Франківська, інші виконавці. Українські пісні гріли душу й нагадували про те, що Шевченківські дні є святом для всього українського народу, і відзначаються вони по всій Україні — від Сяну до Дону.

ШЕВЧЕНКІАНА

Наступного дня пластуни зібралися знову для того, щоб виявити свої творчі здібності та позмагатись у знанні Шевченкових поетичних творів. Між деревами й чагарниками навколо Станції юних туристів були розміщені пункти з різними завданнями й запитаннями щодо творчості Кобзаря. Кожен учасник, пробігаючи від пункту до пункту й виконуючи завдання, мав усі можливості для того, щоб повністю проявити свої здібності. Пізніше представники різних гуртків продемонстрували свої творчі здобутки — сценічне дійство за мотивами одного із творів поета, вибраного самим юнацтвом. Тут були і хвилі Дніпра, і Катерина, і гайдамаки на чолі з Максимом Залізняком. Приємно було бачити, як кожен гурток намагався відтворити атмосферу Шевченкового часу й показати свої вміння та знання.

Наприкінці відбулося підбиття підсумків та відзначення й нагородження переможців. Цікаво, що організатором Шевченківських днів у Черкасах була пластунка Анастасія Шевченко (можливо, далека родичка поета). Те, що передається тобі з молоком матері, те, що є частиною твоєї душі, ніколи не може бути забуте чи витравлене з пам'яті. А особливо, — коли людина отримала відповідне виховання й набула переконань у пору дитинства й молодості. Потрібно лише пробудити, допомогти нашій молоді усвідомити власне коріння.

● **Роман ОРИЩЕНКО**

ВИХОВАННЯ

СВЯТО — ЯК ГРА

У Пласті — Національній скаутській організації України — ті ж діти, та ж молодь. Але одним із головних правил є те, що своє, рідне, українське нудним і нецікавим бути не може. Засновники Пласту назвали його Великою Грою, і тому пластуни живуть за правилами цієї Гри. Треба просто вміти цю гру організувати.

Які асоціації з'являються у вас при словах "свято Шевченка в школі"? Завчений виступ із віршем "Мені тринадцятий минало...", хихотіння однокласників за спиною чи в залі, які "підказують": "... коли купив я "Жигулі...", нудний голос зі сцени: "Народився... помер..." Свято, коли раз на рік вчитель української мови і літератури вдягає вишиту сорочку?.. Словом, напевне уява підкаже вам щось подібне.

Пласт займається вихованням дітей і молоді, його завданням є сформувати громадян держави, які знають і шанують рідну мову, звичаї, національні традиції свого народу. І виконувати це завдання нелегко. Особливо, якщо зважити на те, що українські свята чомусь видаються до болю шаблонними, повторюваними, а тому нецікавими й нудними. Чому новорічний вечір, коли треба кликати Діда Мороза і слухати віршики типу "Розкажи, Снігуронько, де була?" школярі не вважають нудним? Чи тільки "не наше" свято — не менш симпатичне і доволі вже традиційне — Святого Валентина. Запитайте у школярів, до чого вони готуються більше: до свята Валентина чи до вшанування Т. Шевченка?

А можна ж і шевченківське свято зробити яскравим, цікавим і захоплюючим для молоді! Наприклад, уявіть собі свято Шевченка у формі командної гри на місцевості, коли дітям дається карта рідного міста, де позначені пункти, які потрібно відшукати самим. На кожному — учасників чекає певне завдання. Один пункт, наприклад, називається "Хор зв'язаних ніг": діти мають прив'язати свої шнурівки до шнурівок сусіда справа і так дійти до імпровізованої сцени. Лише подолавши цю перешкоду, вони можуть виконати пісню на слова Т. Шевченка. А чим більше пісень вони заспівають — тим краще, тим більше балів наберуть. І вони співають, бо тут у них не перевіряють знання на оцінку: тут панує захоплюючий дух змагу. Або пункт "Перевір свою пам'ять": інструктор протягом двох хвилин показує знайому кожному школяреві картину Шевченка "Катерина". Говорити не можна, але слід якнайкраще запам'ятати всі деталі картини, бо потім кожен пластун отримає аркуш паперу і ручку — аби максимально точно описати її. Або пункт "Знайди Шевченка": літери слова "Шевченко" заховані будь-де — на одязі виховника, викладені сірничками на асфальті, причеплені на гілляці дерева тощо. Їх треба відшукати. Беремо секундомір... Час пішов! Чи пункт "Алфавіт" (один починає рядок вірша Шевченка і за знаком інструктора перериває, а наступний має лише п'ять секунд для того, щоб продовжити іншим віршем, але зі слова, яке починається з тієї ж літери, на якій закінчив уривок попередній учасник). Або пункт "Назви картину" (є різні малюнки, від пейзажів до картинок із коміксів, і потрібно їх назвати рядками з творів Т. Г. Шевченка). Або, або, або... Хіба мало можна придумати цікавого для гри?! І крім того, що вони в різний нетрадиційний спосіб демонструють свої знання, вони ще глибше зацікавлюються творчістю Великого Кобзаря.

Ось так може проходити свято Шевченка в Пласті. І таким воно було в Києві цього року. А перед тим пластуни самі написали сценарій, знайшли відповідні декорації та одяг — від шароварів до бальної сукні, і презентували для своїх батьків і працівників музею на провулку Шевченка сцени з життя і творчості Тараса Григоровича. Усе робили самі. В іншому місті пластуни зробили інтелектуальне змагання за творчістю Шевченка, ще десь — естафету. А чому б і ні!

Багато можна говорити про творчий підхід до виховання та навчання. У Пласті волонтери-виховники віддають свій власний вільний час і можливості українським дітям — аби була Україна і щоб в ній жили українські діти. Завжди.

● **Ольга ЮРЧИШИН**

АКТИВНА ПОЗИЦІЯ

ПОЕТ І

Чомусь так склалося, що більшість українців сприймає Т. Г. Шевченка як великого поета. Люди освічені згадують ще й Тараса-художника та Тараса-політичного діяча. А от про Шевченка-педагога — майже повна мовчанка. Прикро, адже Тарас Григорович чимало зусиль поклав на ниві освітянській, а його "Букварь южнорусский" став великою подією в житті української школи.

Згадуємо й нагадуємо про це тому, що нам, педагогам, ніяково спостерігати за вшануванням великого нашого колеги з кола сіячів розумного, доброго, вічного. Тому й вважаємо за потрібне розповісти, як ми — студенти та викладачі факультету української філології НПУ імені М. П. Драгоманова — вшановуємо пам'ять Кобзаря.

Безумовно, найперше перед нами постає поет і вчитель. Така вже специфіка педагогічного університету та філологічного факультету. Великою шаною українському Пророкові є той факт, що факультет справді є українським, україномовним. Зусиллями деканату й викладацького складу організована справжня Шевченкіана для студентів. Це й аудиторія імені Тараса Шевченка (де широко представлені експонати про Тараса Григоровича в усіх його іпостасях), і регулярні відвідини музеїв — Тараса Шевченка та Національного літературного, поїздки Шевченківськими місцями (Моринці, Кирилівка, Будища), поклоніння Тарасу на Чернечій горі в Каневі, збір фольклорних матеріалів у скарбницю української духовності.

Приємно зазначити, що допомогу в проведенні таких акцій надає і профком університету, й університетський осередок "Просвіти".

Та все-таки найкращою даниною Кобзареві є несіння його Слова співвітчизникам. Неабияку активність у цьому виявляє театральна світлиця "Вавилон" (керівники — І. В. Савченко та І. П. Чернова). Протягом 15 місяців існування студії поставлено кілька десятків прем'єр та вистав, велику частку яких становлять твори Шевченка або про Шевченка. Це й композиція "Тарас" до річниці перепоховання Генія, і твори поета — "Кавказ", "Сон" та інші. Ставилися ці твори на могилі Кобзаря в Каневі, у власному навчальному закладі та інших університетах та музеях столиці. 10 березня 2004 року "вавилонівці" виборювали Гран-прі конкурсу читців Тарасових поезій, що відбувався в Будинку вчителя з нагоди 190-ї річниці з дня народження Т. Г. Шевченка. Брали участь студенти-драгоманівці також і в роботі Міжвузівської наукової конференції до 190-річчя поета. Факультет української філології неодноразово надавав допомогу кандидатам на здобуття Шевченківської премії, організовував зустрічі з провідними діячами культури сьогодення.

Активна позиція викладачів та студентів яскраво виявляється і в громадському житті. Саме студенти — української філології — стали ініціаторами заснування університетського осередку ВМГО "Молода Просвіта", провели ряд "круглих столів" з нагоди Дня української писемності та Дня рідної мови, організували передплату "Слова Просвіти" та збір коштів на збудування Тарасової церкви. Шевченкова тематика знаходить своє вираження й на шпальтах факультетської газети "Сьоме небо" (редактор — О. Ситник). Молоді просвітяни університету гартують себе не лише в громадсько-просвітницькій діяльності, а й у літературній творчості. Так, студенти факультету О. Блінова, О. Сорокін, Т. Фасоля, О. Шевнін стали номінантами столичного конкурсу молодих поетів "Королі Ліри".

Плідна й невтомна праця нинішніх і майбутніх педагогів переконує, що Слово, розбуджене Тарасом, і сьогодні потребує своїх будителів. Разом із тим, результати роботи свідчать, що до Слова повертаються блудні сини-українці, знаходять себе в ньому, світять світлом запалених Словом ідей.

Об'єднання зусиль молоді й зрілих людей, жага нести Шевченкові заповіти не лише в березневі чи травневі "Тарасові дні", активність та ініціативність у цьому є найкращим пошануванням національного Генія та неспростовним доказом невмирущості українського духу!

● **Олександр СОРОКІН,**
член "Молодої Просвіти"

СПИСОК ОФІРУВАЧІВ НА ТАРАСОВУ ЦЕРКВУ, ЯКІ НАДІЙШЛИ ЗАГАЛЬНИМИ СУМАМИ

Від Заліщицької районної організації Союзу Українок Тернопільської області

Бесага Марія	5,00
Бровата Станіслава	5,00
Виноградник Марія	5,00
Герман Євдокія	5,00
Годованець Ганна	5,00
Горлачук Валентина	5,00
Гурська Ірина	5,00
Декас Степанія	5,00
Дмитришин Ольга	5,00
Думна Марія	5,00
Заполох Ореста	5,00
Іванишин Марія	5,00
Іванська Марія	5,00
Ільницька Любов	5,00
Казимирів Марія	5,00
Клепак Ліда	3,00
Коверчук Савина	5,00
Красій Ганна	5,00
Кринюк Марія	5,00
Крушельницька Марія	5,00
Левицька Марія	20,00
Лубкович Анна	5,00
Марущак Ярослава	5,00
Опалко Ольга	5,00
Панчак Віра	5,00
Петрів Олександра	5,00
Пукач Мирослава	5,00
Романко Віра	5,00
Романко Надія	5,00
Романко Олександра	5,00
Свіченюк Степанія	5,00
Середа Стефанія	5,00
Смеречанська Галина	5,00
Сохацька Розалія	5,00
Стратій Ольга	5,00
Хандій Марія	1,00
Черничук Віра	5,00
Яросевич Анна	1,00
Яросевич Богдан	5,00
Всього:	**200,00**

Від Кролевецького міського товариства "Просвіта" Сумської області (по 2 гривні кожен)

Бондаренко Л. О.
Вітюшко Н. П.
Гладенко В. В.
Гончаренко Н. Г.
Дісковський В. І.
Дима В. В.
Дойчева В. В.
Дудар І. П.
Завгородня О. В.
Зенченко В. Б.
Клок С. М.
Кобизький І. І.
Ковдя С. А.
Ковтун В. В.
Козлова К. Ю.
Колесник Ю. П.
Лецик Г. Д.
Линник А. І.
Литвин М. М.
Макарюк В. М.
Мухопад Т. М.
Набок М. О.
Петрова О. І.
Пирлик Н. М.
Плющенко Л. С.
Риндя О. М.
Сикал Н. М.
Сідюк Н. Ф.
Смоляк Л. М.
Соколова Е. П.
Сущенко Н. П.
Шкура К. П.
Шульга Л. М.
Щуцька Ю. М.
Яковина І. О.
Всього: 70 грн.

Осередок Союзу Українок с. Більшівці, Галицького району

Бандура Н.
Величко А.
Залідко І.
Колінчук Д.
Маслій М.
Остащук С.
Пилипів М.
Сисович Д.
Станіславська Г.
Хомин О.
Цибух Т.
Шлиян М.
Ярема С.
Всього: 50 грн.

ЛУГАНСЬКИЙ ПЕДУНІВЕРСИТЕТ (факультет української філології)

4—У/А Спец. "Українська мова і література та англійська мова"	
Васянкіна І. В.	1,00
Зєнцева Н. В.	1,00
Іванова І. В.	1,00
Інжутова Н. В.	1,00
Кондратьєва О. В.	1,50
Малік Ю. Ю.	0,50
Муромець В. Г.	1,00
Нападовська Є. С.	1,00
Сенічкіна С. О.	1,00
Степанова К. В.	1,00
Чернікова Н. І.	1,00
4—У/І Спец. "Українська мова і література та історія"	
Алексіївська О. С.	0,50
Буріна Н. В.	0,50
Віноградова Н. О.	1,00
Ворвулєва Г. В.	0,50
Гуменюк М. А.	0,50
Гурова О. О.	0,50
Єсіпова О. С.	0,50
Золотухіна В. В.	0,50
Клюшник Ю. О.	0,50
Ковинєва Н. С.	0,50
Колошец Ю. В.	0,50
Копитова Т. В.	0,50
Кравчук О. П.	0,50
Мощенко О. В.	0,50
Новохацька К. В.	0,50
Шамрай О. А.	0,50
Шевченко Н. О.	1,00
4—У/Х Спец. "Українська мова і література та художня культура"	
Бахарева М. Є.	0,25
Бундзяк О. Я.	0,50
Буравльова О. В.	0,50
Верховод Т. І.	0,10
Гайворонська С. Г.	0,50
Гожедрянова Л. О.	0,50
Давидова К. Ю.	0,50
Дроговозова Ю. Ю.	0,50
Житник І. М.	0,50
Косенко О. М.	0,50
Кузьмішина О. С.	0,50
Леоненко Т. О.	0,50
Межинська Л. В.	0,50
Мостепаненко М. В.	0,50
Падалка О. В.	0,70
Пєвнєва О. В.	0,50
Проскурняк А. С.	1,00
Романова І. В.	0,50
Сабадуха М. В.	0,50
Уманець А. О.	0,10
Хорошевська І. В.	0,50
Чалап Н. М.	0,50
Чубар Г. Л.	0,50
3—У/А1 Спец. "Українська мова і література та англійська мова і зарубіжна література"	
Безбородова Ю. В.	0,50
Кастирина О. С.	0,50
Кравченко Ю. І.	1,00
Лєснова Н. О.	0,50
Литвинова Н. Б.	0,50
Літовченко Г. С.	1,00
Нарожна К. Г.	1,00
Неровна В. О.	1,00
Пушкарьова Я. Ю.	1,00
Сидорова О. В.	0,50
Суслова Г. О.	0,50
Худякова О. М.	0,50
3—ЛТ Спец. "Літературна творчість"	
Гайворонська Б. М.	0,60
Горбачова Я. М.	1,00
Сінельник С. О.	0,50
Жукова Ю. С.	1,00
Шаповалова Ю. О.	0,70
Шубіна О. В.	0,50
2—У/А2 Спец. "Українська мова і література та англійська мова і зарубіжна література"	
Балуєва Ю. В.	1,00
Гатілова Г. Ф.	0,50
Дурова О. О.	1,00
Жиглій М. В.	0,50
Колодіна С. Г.	0,50
Кочетова Н. В.	0,50
Мармильова М. М.	1,00
Матушкіна Є. М.	0,50
Муравченко А. М.	0,50
Носуля А. В.	0,50
Обратенко О. В.	0,50
Пономарьова К. О.	1,00
Приходько О. І.	0,50
Пруцакова Н. С.	0,50
Распопова М. І.	0,50
Савенкова О. І.	0,50
Харченко О. О.	2,00
Харченко У. С.	1,00
Юрченко Г. О.	0,50
1—У/Р1 Спец. "Українська мова і література та редагування освітніх видань"	
Близнюкова Г. А.	0,55
Гречаник І. П.	0,50
Гриненко Н. В.	0,30
Дзюба Т. М.	0,50
Задорожна Є. В.	0,50
Засуха Ю. В.	0,25
Заяць О. В.	0,25
Ковальчук О. В.	0,30
Козешкурт Г. В.	0,50
Кононенко Ю. В.	0,20
Короткова Г. Ю.	0,75
Мінакова К. О.	0,50
Мурзіна А. В.	0,75
Підгайна О. Ю.	0,50
Приходченко О. А.	0,50
Романенко І. Г.	2,00
Соломаха Т. В.	1,00
Степенко М. І.	0,90
Шилін І. В.	0,25
1—Д2 Спец. "Діловодство" (на базі 11 кл.)	
Арбузова О. Г.	0,50
Артеменко С. С.	0,50
Асєєва І. С.	0,50
Бруяка Ю. С.	0,50
Васильченко Ю. В.	0,50
Гладченко Т. С.	0,50
Горбачова М. І.	0,50
Кічко О. В.	0,50
Крикунова Е. С.	0,50
Любінець А. М.	1,00
Матвєєва Т. Г.	0,50
Новохатська О. М.	0,50
Павлюченко Ю. М.	0,50
Платухіна Н. С.	0,50
Подшивалова І. Ф.	0,50
Ракіта І. В.	0,50
Репій М. В.	0,50
Солдатченко Т. В.	0,50
Солодовченко О. Ю.	0,50
Третьяк О. В.	0,50
Фіногенова І. В.	0,50
Кафедра української філології та загального мовознавства	
Абрамян Ю. В.	2,00
Безгодова Н. С.	2,00
Зеленько А. С.	10,00
Колесникова Л. Л.	2,00
Лєсовець Н. В.	2,00
Малюк О. Ю.	2,00
Найрулін А. О.	2,00
Ніколаєнко І. О.	2,00
Кафедра української літератури	
Бойцун І. Є.	2,00
Бровко О. О.	2,00
Будівський П. О.	2,00
Воронцова О. Л.	2,00
Дмитренко В. І.	2,00
Кириченко С. В.	2,00
Лапко О. А.	2,00
Нежива Л. Л.	2,00
Неживий О. І.	2,00
Пінчук Т. С.	15,00
Скиба О. В.	2,00
Солодюк Н. В.	2,00
Тернова О. М.	2,00
Шестопалова Т. П.	2,00
Шпетна С. А.	2,00
Кафедра української мови	
Глуховцева К. Д.	10,00
Горошкіна О. М.	3,00
Должикова Т. І.	2,50
Зеленська Л. Ф.	2,00
Клєщова О. Є.	2,00
Ковальова Н. В.	2,00
Кравченко М. В.	5,00
Кравчук О. М.	2,00
Марфіна Ж. В.	2,50
Мілєва І. В.	2,00
Нікітіна А. В.	3,00
Терновська Т. П.	5,00
Ужченко В. Д.	3,00
Чебрукова І. О.	1,00
Шутова Л. І.	2,00
5—У/Х2 Спец. "Українська мова і література та художня культура"	
Бахмутченко З. О.	0,50
Горкавенко І. В.	0,50
Дашковська О. Л.	0,50
Єщенко І. В.	0,50
Скрипник В. А.	0,50
Тонян О. Е.	0,50
Шуст І. В.	0,50
Всього:	**197.45**

ШАНОВНІ ДОБРОДІЇ!

9 березня цього року з ініціативи місцевого осередку товариства "Просвіта" у Сосницькому будинку культури відбувся великий концерт, присвячений 190-й річниці з дня народження Т. Г. Шевченка.

Перед цим учні 8, 9, 10, 11-х класів Сосницької гімназії імені О. П. Довженка включилися в акцію "Тарасова церква", внісши на будівництво названої церкви 60 гривень.

М. АДАМЕНКО,
голова осередку товариства "Просвіта", член НСПУ

Від жителів м. Володимир-Волинський Волинської області

Васильчук Л. Ф.	5,00
Веремчук М. О.	50,00
Глущук П. М.	20,00
Динько Ю. І.	10,00
Жук В. Г.	10,00
Здіховський Б. Д.	5,00
Кожевників	10,00
Мельник Ю. П.	5,00
Пом'яновський В. В.	10,00
Процюк І. В.	3,00
Саганюк П. Д.	50,00
Федосейкіна О. В.	5,00
та інші.	
Всього:	**198,00**

ТЕРНОПІЛЬСЬКЕ ОБЛАСНЕ ВІДДІЛЕННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ ВЕТЕРАНІВ:

Бондаренко Г. О.	10,00
Герій М. П.	10,00
Закалюк Б. К.	10,00
Закалюк П. Т.	10,00
Закалюк Я. А.	10,00
Клим А. В.	10,00
Кучма Г. Я.	10,00
Кучма Є. І.	10,00
Лехман П. Д.	10,00
Мамчур В. Г.	10,00
Матвіїків С. Ю.	10,00
Пендзей М. С.	10,00
Собків В. Д.	10,00
Тарас М. К.	10,00
Угрин Б. І.	10,00
Всього:	**150,00**

Від студентів Полтавського університету споживчої кооперації України, групи Ф—34І (через Ю. Веригу)

Берташ В. П.	5,00
Дудкіна А. І.	3,00
Кожушко В. М.	3,00
Лепецька А. В.	
Олешко Н. О.	5,00
Охріменко Т. І.	5,00
Полудень М. М.	5,00
Супрун О. Ф.	3,00
Тутова А. В.	5,00
Хасанова Л. Ф.	3,00

Від студентів V курсу ОКР "Спеціаліст" факультету обліку та фінансів Полтавської державної аграрної академії

Бондаренко О. О.	1,00
Бугаєць О. О.	1,00
Бугай Л. В.	1,00
Василенко О. Г.	1,00
Виноградова О. Г.	1,00
Вишар О. М.	1,00
Горб О. Г.	1,00
Горбань Т. С.	1,00
Грецька Л. В.	1,00
Данилко А. Л.	1,00
Денисенко О. А.	1,00
Дзюбенко І. М.	1,00
Дігтяр І. І.	1,00
Забора С. В.	1,00
Зінченко О. А.	1,00
Іванов С. В.	1,00
Кащич В. Є.	1,00
Колодочка В. М.	1,00
Конотоп В. В.	1,00
Корецька Н. В.	1,00
Корх Н. О.	1,00
Кочерга М. О.	1,00
Кравець Л. В.	1,00
Кравець О. Г.	1,00
Крат Т. Б.	1,00
Луценко В. В.	1,00
Ляшевич О. О.	1,00
Місюра О. В.	1,00
Німець Ю. В.	1,00
Оленич Д. В.	1,00
Олепір Л. І.	1,00
Онішко Є. В.	1,00
Павлик О. А.	1,00
Півень Л. С.	1,00
Піучевська О. В.	1,00
Постна Н. В.	1,00
Рукавиця І. В.	1,00
Русанівська О. В.	1,00
Самійленко Т. І.	1,00
Скрипник Н. О.	1,00
Тиняко О. М.	1,00
Худолій О. М.	1,00
Цюра Т. О.	1,00
Шевчук О. О.	1,00
Шкіль З. О.	1,00
Якименко І. П.	1,00
Яценко В. М.	1,00

ДО УВАГИ ОФІРУВАЧІВ

Починаючи з 39 числа 2003 року наш тижневик друкує списки жертводавців на будівництво Тарасової церкви біля Чернечої гори у Каневі.

В основу наших публікацій береться реєстр платіжних документів для 260452001451 МФО "Українська родина", де вказані Ваші імена та адреси тих, хто здійснив свої внески через банки, а також переказування (загальними сумами) Укрпошти. На наше прохання Укрпошта надсилає нам корінці платіжних доручень, і від того, наскільки точно заповнені Вами ці поштові документи, залежить правильне написання Вашого прізвища та адреси. Отож, обов'язково заповнюйте частину бланку поштового переказу, позначену словами "для письмового повідомлення", інакше ми змушені повністю покладатися лише на сумлінність поштарів.

Друге. Зробивши колективну пожертву, Ви надсилаєте поіменний список офірувачів до редакції, вимагаючи, аби ми його опублікували, хоча іноді це — сотня чи дві людей. Редакція не в змозі друкувати їх на своїх шпальтах, бо це займе всю площу тижневика. Тому ми розміщуємо списки на Інтернет-сайті (див. ***www.prosvita.com.ua.****), а в газеті подаємо одним рядком із назвою колективу, сумою внеску та адресою. Якщо це можливо, надсилайте списки офірувачів на E-mail:* ***info@prosvita.com.ua, slovo_prosvity@ukr.net.***

Якщо з якоїсь причини трапляється помилка, ми її обов'язково виправляємо за Вашою вказівкою. Але пам'ятайте: Ваша уважність при заповненні переказів та платіжок — першочергова! А ми, в свою чергу, зробимо все для того, щоб Ви переконалися — Ваші гроші дійшли до рахунку Тарасової церкви!

Ще раз висловлюємо Вам свою вдячність за активну участь у зборі коштів.

РЕДАКЦІЯ ГАЗЕТИ "СЛОВО ПРОСВІТИ"

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 318 992 грн. 31 коп.

ПОЖЕРТВИ НА ТАРАСОВУ ЦЕРКВУ

Продовження. Поч. у числах 39—52 за 2003 р., числах 2—9, 11—13 за 2004 р.

Акентьєва Л., м. Бердянськ	10,00
Александрук А. П., м. Луцьк	63,43
Атанова Г. Ю., м. Макіївка	5,00
Басюк С. І., м. Бориспіль Київської обл.	100,00
Без прізвища Марганецьке об., Дніпропетровської обл.	85,00
Береза Б. З., м. Підволочинськ Тернопільської обл.	400,00
Білоус М. В., м. Київ	100,00
Бондар Л. І., м. Київ	10,00
Бондар О. О.	15,00
Буча Г. М., м. Торез Донецької обл.	10,00
Василенко М. О., м. Херсон	25,00
Вербицька В., м. Вишневе	49,00
Верига Ю. А., м. Полтава	82,50
Вівчарик М. С., м. Сміла	25,00
Від редакції газети "Голос району" Пустомитівського р-ну Львівської обл.	30,00
Влодик Р. А., м. Севастополь	20,00
Волинський краєзнавчий музей	90,00
Всеукраїнське об'єднання ветеранів ВОВ Дніпровського району, м. Київ (через Зіневич Н. П.)	554,00
Гаврилюк М. О., Урожайне Тернопільської обл.	50,00
Гібула Р. М., підприємець, Тернопільська обл.	100,00
Гімназія № 14, м. Луцьк (ч/з Киндибовську)	905,94
Глухенков В. М., м. Торез Донецької обл.	10,00
Глущук П. М., м. Володимир-Волинський	198,00
Головатюк В. В., м. Вінниця	25,00
Грибняк В. О., м. Київ	50,00
Григоренко Н. Г., м. Жовті Води	50,00
ГРОВТ "Просвіта" ім. Т. Шевченка Івано-Франківської обл. в т. ч. ос. Далешево шк. — 50,00, ос. Дубки шк. — 35,00, ос. Тишківці шк. — 135,00	220,00
Губ'як О. А., Губ'як В. Й.	100,00
Гусомов В. М., м. Макіївка	5,00
Гуцуляки Борис, Орися, Олег, м. Івано-Франківськ	100,00
Данилюк В. О., м. Тростянець Івано-Франківської обл.	5,00
Данчевська Д., м. Мукачеве	15,00
Данько В.	200,00
Деркач В. І., м. Бережани Тернопільської обл.	10,00
Дирекція ЗОШ, с. Березовичі Володимир-Волинського р-ну Волинської обл.	58,00
Дідула Р. Т., м. Львів	100,00
Діжак О. С., м. Стрий	50,00
Добровольський Я. П., м. Збараж Тернопільської обл.	100,00
Дяківська-Катехична Академія м. Чортків Тернопільської обл. (ч/з Терещук В. М.)	240,00
ЕТ-12 НУ "Львівська політехніка"	63,00
Єременко В. Я., Єременко Л. А., м. Бердянськ	100,00
Задоян В. А., м. Севастополь	50,00
Задоян Е. Н., м. Севастополь	50,00
Заліська Л. К., м. Київ	20,00
Занько М. Л., с. Старичі Львівської обл.	100,00
Зелізна С., м. Львів	100,00
Змерзлий С. І. та його онука Наталочка, м. Вінниця	200,00
ЗОШ № 25 м. Луцьк (через Подолян)	124,75
ЗОШ с. Васловівці Чернівецького р-ну (ч/з Перепелюк М. М.)	77,00
ЗОШ с. Заставна Тернопільської обл. (ч/з Ковальчук Г. М.)	535,00
ЗОШ с. Ковалівка Коломийського р-ну Івано-Франківської обл. (ч/з Джумачук К.)	135,00
ЗОШ с. Ржавенці (ч/з Агатія В. В.) Чернівецької обл.	220,00
Іваненко П. Ф., м. Київ	20,00
Кандиба К. А., м. Торез Донецької обл.	10,00
Карпяк В. В., с. Прасковеєвка Артемівського р-ну Донецької обл.	10,00
Каталай Б. В., м. Івано-Франківськ	7,00
Кафедра ТЕХТ Національного університету харчових технологій (через Прядка М. О.), м. Київ	540,00
Керченська міська організація "Просвітянська громада" імені Т. Г. Шевченка (через Гарбовського Я. І.)	805,00
Ковалева М. С., м. Луганськ	30,00
Коваленко Г. П., м. Тетіїв Київської обл.	5,00
Коваль М. І., м. Жураково Львівської обл.	10,00
Козак М. І., м. Червоноград Львівської обл.	20,00
Колектив ЗАТ "ЛЛГЗ", м. Львів	552,00
Колектив спиртзаводу ОДО "Львівспирт"	350,00
Колектив школи № 23, м. Луцьк (ч/з Рибчинчука С. Ю.)	420,00
Комісарук В. П., с. Калагарівка Тернопільської обл.	20,00
Кондрат С. М., м. Львів	100,00
Косинська З. П.	100,00
Кошмак І. Г., с. Радогоща Лугинського р-ну Житомирської обл.	10,00
Красноголовий В. П., м. Нікополь Дніпропетровської обл.	100,00
Кулініч М. В., м. Чернігів	5,00
Кушлак Е. С., с. Стрівка Тернопільської обл.	30,00
Кушнір Л. Я., м. Дрогобич Львівської обл.	100,00
Кушнір П. П., м. Ананьїв	700,00
Левицький Р. М., м. Калуш	30,00
Лесков Б. В., м. Вінниця	100,00
Листоноші 44 відділення зв'язку: Дрофяк А. Ю., Лис О. С., Подлипенська О. В., Репетило А. Г., м. Львів	50,00
Лопушнянська ЗОШ Чернівецької обл.	35,00
Макарук А. Н., м. Комсомольськ	100,00
Маневичі О. Б., Волинська обл.	92,00
Маринчук О. А., м. Армянськ	1,00
Мартинюк Д. Д., Мартинюк В. А., м. Комінтернівське Одеської обл.	50,00
Матійко О., м. Київ	100,00
Мешканців м. Вишневе Київської обл. (через Вербицьку В.)	51,00
Мисків Я. О., м. Кривий Ріг	50,00
Молотківська сільрада (ч/з Семенюк)	6,00
Мурараш А. К., м. Чернівці	70,00
Намакштанська І. Є., м. Макіївка	20,00
Намакштанський Я. В., м. Макіївка	20,00
Народний аматорський хор "Злагода" (через Онофрук Я. А.), м. Луцьк	79,00
Новічкова М. І., м. Синельникове Донецької обл.	5,00
Новомосковський коледж економіки і права Дніпропетровської обл. (через Шаповалова Е. А.)	233,20
НТУУ КПІ (ч/з Колесникову Е. П.), м. Київ	15,00
Обл. бібліотека для дорослих м. Чернівці (ч/з Шустакову А. В.)	200,00
Осередок "Оранта" Союзу українок, м. Суми	50,00
Осипович Є. П., м. Житомир	20,00
Осіпович М. П., м. Житомир	20,00
Павлов О. А., м. Київ	20,00
Парафіяни ГКЦ св. Параскевеї Надвірнянського р-ну Івано-Франківської обл.	130,00
Парафіяни с. Кошляки (ч/з Жукевич) Тернопільської обл.	200,00
Перепадя В. Г.	50,00
Петльована О. І., м. Київ	20,00
Підволочиська школа-гімназія ім. І. Франка (через Березу Б. З.)	400,00
Побіжайко Б. М., м. Львів	50,00
Погрібна А. С., м. Торез Донецької обл.	10,00
Полищук В. К., м. Київ	20,00
Половський А. Н., м. Дніпропетровськ	200,00
Притченко, м. Запоріжжя	5,00
Прізвище не вказане, Лівобережний ощадбанк, м. Дніпропетровськ	25,00
Райлікарня, м. Пустомити Львівської обл.	251,92
Районний центр соціальних служб для молоді, м. Монастириськ Тернопільської обл.	160,00
Резнюк Л., с. Берестечко Волинської обл.	108,00
Ржепецький Л. П., м. Миколаїв	20,00
Рижло Т., м. Мукачеве	10,00
Романова О. В., м. Макіївка	20,00
Романчук М. М., м. Ланівці Тернопільської обл.	7,00
Романюк Д. В., м. Рогатин	20,00
Рудський Р. М., м. Київ	100,00
Савин, м. Запоріжжя	5,00
Саєнко І. В., м. Луганськ	50,00
Сандулович В. К., м. Чернівці	225,00
Свеський держлісгосп Глухівського р-ну Сумської обл.	100,00
Середня школа № 8, 8-г клас, м. Ужгород (ч/з Німчук С.)	100,00
Сингалевич Г. В., м. Севастополь	20,00
Сіщук М. Д., Івано-Франківська обл.	289,00
Содомора А. О., м. Львів	100,00
Соколовська О. Г., с. Берегомет Чернівецької обл.	270,00
Стадниченко Ю. І., м. Харків	50,00
Стойчев Микола та Яків, м. Бердянськ	20,00
Стрийвус М. А., с. Стрівка Тернопільської обл.	10,00
Суворовська районна рада, м. Херсон	120,00
СШ № 3, м. Володимир-Волинський (ч/з Апалькова Л. В.)	74,50
СШ № 4 м. Івано-Франківськ (через Тимочко)	600,00
СШ с. Жовтневе Софіївського району Дніпропетровської обл.	35,00
Сяваско М. С., Сяваско Е. І., м. Львів	50,00
Талах О. В., м. Луганськ	13,00
Таранченко, м. Київ	50,00
Тимченко Н. А., підприємець	200,00
Тучинські Н. І., І. А., І. П., м. Київ	300,00
Ужгородське училище культури	346,00
Учні Слобідської школи Івано-Франківської обл.	80,00
Федорчук Е. С., с. Берестечко Волинської обл.	10,00
Ханас В., м. Мукачеве	20,00
Хмельницьке музичне училище (ч/з Куйбовського М. М.)	80,00
Христонько Г. Ф., с. Королівка Городенківського р-ну Івано-Франківської обл.	10,00
Цебренко М. В., м. Київ	50,00
Цебренко О. О., м. Київ	50,00
Чайковський О. Я., м. Южне Одеської обл.	100,00
Чайчинська сільрада (ч/з Ворону)	24,00
Чаплигіна Л., м. Миколаїв	20,00
Через Тернопільське міське відділення № 6350 (12.03.2004)	120,00
Ч/з Завгородню Л. Д., м. Володимир-Волинський	62,00
Ч/з Нагірняк В. М., с. Торговиця Івано-Франківської обл.	215,00
Равлюк Б. Б., Чернівецька обл.	103,00
Ч/з Твердинюк, м. Ланівці Тернопільської обл.	24,00
Ч/з Шафранську, м. Ланівці Тернопільської обл.	51,00
Через Старчак, м. Жовква Львівської обл.	100,00
Чуприн М. С., м. Горденка Івано-Франківської обл.	20,00
Школа № 33, 2-6 та 3-6 кл., м. Чернівці (через Ясеницьку Н. П.)	40,00
Школа № 7 І—ІІІ ст., м. Коломия	155,00
Школа Чечельницького р-ну Вінницької обл.	32,00
Школа-інтернат (через Боцюровську Н. О.), Волинська обл.	44,50
Юкіш Й. М., Івано-Франківська обл.	50,00
Юрачківський П. О., м. Київ	50,00
Ярмоленко, м. Київ	200,00
Яцюк А. В.	148,50

Добровільні пожертви "На Кобзареву Церкву": МБФ "Українська Родина"
Р/р № 26045200145101
в Подільській філії АКБ "Київ", МФО 320401
ЗКПО 21709106

СПИСОК ОФІРУВАЧІВ НА ТАРАСОВУ ЦЕРКВУ, ЯКІ НАДІЙШЛИ ЗАГАЛЬНИМИ СУМАМИ

Рівненське обласне відділення Товариства "ПРОСВІТА"

Бабій С. О., м. Рівне	10,00
Біла В. М., м. Рівне	5,00
Буковська С. Ф., м. Рівне	5,00
Велігурська В. О., м. Рівне	10,00
Вовчанський В. Я., м. Рівне	1,00
Волощук О. А., м. Рівне	10,00
Волощук О. А., м. Рівне	10,00
Головойчук Є. П., м. Рівне	5,00
Гомон Л. П., м. Рівне	100,00
Гринько М. Ю., м. Костопіль	5,00
Гринько Ю. С., м. Костопіль	5,00
Група студентів МУ "РЕГІ" IV курс 3В	200,00
Демчук В. С., м. Рівне	50,00
Довгальова В. П., м. Сиктивкар	25,00
Жданюк У. М., с. Тучин Рівненської обл.	10,00
Заславська Т. І. (Опікове відділення Рівненської обл. лікарні)	130,00
Захарук І. В., с. Н. Українка Рівненського р-ну	10,00
Кальмук Б. І., м. Рівне	10,00
Ковтун І. С., м. Костопіль	5,00
Колпак Є. К., м. Рівне	20,00
Костюк Л. Ф., м. Рівне	10,00
Костюк Т. В., м. Рівне	10,00
Котик В. С., м. Рівне	10,00
Котик С. Н., м. Рівне	10,00
Круглєй І. І., м. Рівне	5,00
Крутня Г. К., м. Рівне	20,00
Кузьмюк І. С., м. Рівне	10,00
Кузьмюк І. С., м. Рівне	14,00
Кур'янік І. М., м. Рівне	1,00
Левчик Н. М., м. Рівне	10,00
Левчук К. П., с. Рокитне Костопільського р-ну	5,00
Лисак Г. П., м. Рівне	20,00
Лукащук Р. Г., с. Бродівське Острозького р-ну	15,00
Никончук М. П., с. В. Любаша Костопільського р-ну	50,00
Новак І. А., м. Рівне	20,00
Овсійок В., м. Рівне	50,00
Овсійок Є. І., м. Рівне	50,00
Одарченко С. В., м. Рівне	5,00
Основич-Мельник В. К., Франція	20 доларів
Охрімчук С. І., м. Рівне	5,00
Павлюк В. В., м. Рівне	20,00
Павлюк В. В., м. Рівне	20,00
Павлюк Г. О., м. Рівне	20,00
Павлюк О. В., м. Рівне	20,00
Пацула Й. М., м. Рівне	1,00
Піяр Т. С., м. Рівне	20,00
Поцула Й. М., м. Рівне	10,00
Прокопчук В. Г., м. Рівне	10,00
Рівненська Г., м. Рівне	40,00
Розумна О. О., м. Рівне	10,00
Романик Г. Ф., с. Шубків Рівненського р-ну	10,00
Романович Л., м. Рівне	5,00
Рубель В. Є., с. Рокотне Костопільського р-ну	5,00
Савчук Л. М., м. Рівне	10,00
Семенюк Н. В., м. Костопіль	5,00
Середюк П. К., с. Івачків Здолбунівського р-ну	10,00
Слив'юк З. М., м. Рівне	2,00
Солоневський Р. Т., смт. Клевань-2	10,00
Сосюк Н. В., м. Рівне	10,00
Сулима Г. П., м. Рівне	15,00
Тарасова Л. І., м. Київ	5,00
Тимощук С. З., м. Рівне	5,00
Трофимчук К. П., м. Рівне	5,00
Трофимчук О. С., м. Рівне	5,00
Український О. П., м. Рівне	10,00
Філіпчук Л. Д., м. Рівне	10,00
Цісар Ю. Т., м. Рівне	30,00
Шишковський В. Г., м. Рівне	25,00
Шморгун Є. І., м. Рівне	10,00
Шумський І. Г., смт. Клевань-2	20,00
Яков'юк Л. Г., м. Рівне	20,00
Всього:	**1380,00**

РІВНЕНСЬКА ОБЛАСНА КЛІНІЧНА ЛІКАРНЯ (ОПІКОВИЙ ЦЕНТР)

Аврамішина Р. М.	1,00
Барчук В. І.	5,00
Березовська О. І.	1,00
Бондарчук О. І.	1,00
Братчик Н. В.	1,00
Власюк О. Г.	1,00
Вознюк В. Ю.	5,00
Войтюк М. Н.	1,00
Волошина Н. О.	1,00
Гнатишина О. К.	1,00
Годованюк О. М.	1,00
Дикало І. В.	1,00
Дикало С. А.	5,00
Довгань Т. М.	1,00
Дорощук Г. Д.	1,00
Житкова Н. В.	1,00
Заборовська Л. Г.	1,00
Заславська Т. І.	1,00
Іволицька С. Г.	1,00
Казмірчук Г. Б.	1,00
Кирик Г. М.	1,00
Кирик О. В.	50,00
Кобилянська В. М.	1,00
Колісник Е. В.	1,00
Косинчук О. А.	1,00
Лазарищина А. П.	1,00
Лебедюк В. Ф.	1,00
Левішина Т. А.	1,00
Лицкалюк А. А.	1,00
Матвєєва Л.	1,00
Мельник В. Д.	1,00
Моісеєва М. Ю.	1,00
Мотлох Т. П.	1,00
Мошик О. В.	1,00
Ничипорук Т. Л.	1,00
Павленко М. І.	1,00
Павлюк М. М.	1,00
Пархоменко С. Г.	5,00
Петровська Т. І.	1,00
Роїк В. С.	1,00
Романчук Г. І.	1,00
Случок О. В.	1,00
Смірнова В. В.	1,00
Соколовська Л. П.	1,00
Соловей П. О.	5,00
Соловей Т. І.	1,00
Тимощук О. Г.	5,00
Ткачик В. В.	1,00
Фещук Н. М.	1,00
Цилюкова І. П.	1,00
Чеховська Н. О.	1,00
Шутюк О. І.	1,00
Юркевич О. М.	5,00
Всього:	**130,00**

ВІД МЕШКАНЦІВ м. ВИШНЕВЕ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ (*через Віру Вербицьку*)

Антонюк Н. Л.	1,00
Антощенко О. П.	2,00
Архипенко Л. Я.	1,00
Бабич В. І.	1,00
Бровенко О. О.	2,00
Будова С. П.	1,00
Гринишин В. М.	2,00
Дрикіна Е. А.	1,00
Дубас Л. В.	1,00
Клименко Л. В.	2,00
Лапач М. В.	1,00
Лисак Г. П.	2,00
Лінчковська С. Л.	2,00
Макулович Л. В.	2,00
Марченко П. І.	2,00
Махлай Н. І.	2,00
Мельничук О. І.	1,00
Нишпол М. І.	1,00
Паньків І. Р.	1,00
Пилипенко В. І.	1,00
Рибак Л. Д.	2,00
Саган А. Н.	1,00
Силін О. П.	5,00
Стадник І. С.	3,00
Удовенко В. В.	2,00
Черкас В. І.	1,00
Шмаркатюк Р. Ф.	2,00
Шумахін С. М.	1,00
Щербакова А. С.	2,00
Ярмолюк Ж. М.	1,00
Всього	**51,00**

ВИЗНАННЯ

ГОЛОС УКРАЇНИ ТРИДЦЯТЬ

Цього року Олесь ВОЛЯ став лауреатом премії імені Олеся Гончара за книгу "Мор". Вітаємо!

Голодомор 1933 року, організований більшовицькою Москвою в Україні, приніс страшне лихо на українську землю, якого, певно, не знала досі всесвітня історія. За окремими підрахунками, від штучного голоду в Україні загинуло 14 мільйонів людей. Ця війна без пострілів торкнулася кожної родини українців, що опинилася в Східній Україні під владою московських більшовиків. Моя мама, Домаха Данилівна, що з Вербівки Русинського району Житомирської області, врятувалася тим, що в сніговій кучугурі (спасибі, хвала снігові) заховала від "червоної мітли" клумак проса. Оте просо і врятувало майбутнє життя її синів і доньки... Мого діда Герасима вигнали із власної хати, як куркуля, і він десь загинув, як тоді казали, на Соловках. А батька мого молодого засудили на 6 років, як ворожого елемента, й етапували в Уссурійський край... У нашому селі з голоду вимерло більше половини людей. Були випадки людоїдства. Так, якась Грибиха закликала до своєї хати молодих жінок чи дівчат, убивала їх, і добуте таким чином м'ясо возила на базар у Паволоч. Її арештувала міліція — більше про людоїдку ніде не чули... Садиба наша — це місце, де мешкала сім'я, чоловік і жінка, яку в селі називали Тадрами. Вони мешкали в маленькій "шевченківській" хатині, де й померли з голоду в зиму 1933 року. Коли зійшов сніг, то подвір'я було встелене панцирами молюсків із річки Роставиці. І мила річка Роставиця не врятувала цієї страдженної сім'ї. Голова сільради змилувався над мамою, що лишилася одна, без хати, із немовлям на руках, і продав їй цю хатинку.

Я з пам'яті розповів лише невеличку частку того, що мені розповіла мама про страшний 33-й рік. Пам'ятаю ще з дитинства, як говорив вербівчанин, дядько Петро Манікало, що разом із моїм батьком пройшов фронти II світової війни: "Моя математика — 33 і 41!" Що тут заперечиш?..

Олесь Воля наче покликаний Богом розповісти всьому світові про страшне лихо 1933 року, про найстрашніший штучний мор у світовій історії. Він уздовж і впоперек обійшов села, селища й містечка України, щоб у ще живих свідків записати спогади про той Голодомор. Опитав і записав 10 тисяч респондентів! Тож у книзі відображена лише частинка величезного мартиролога документальних свідчень про найстрашнішу трагедію в історії українського народу. Книгу цю Олесь Воля видав сам, позичивши задля цієї святої справи гроші. Чотиритисячним тиражем її віддруковано в Харківській книжковій друкарні "Глобус". І в цьому є щось символічне. Адже 1933 року столицею України був Харків. Це сюди з Москви спускалися людиноненависницькі накази Сталіна та його кровожерної кліки про здійснення т. зв. "великого перелому" в Україні, про створення колгоспів, про "знищення куркуля як класу", про жорстокі хлібозаготівлі тощо. Знайшлися совісні, чесні українські комуністи Микола Хвильовий і Микола Скрипник, які займали значне суспільне становище в УСРР та її столиці Харкові, й опротестували нищення українців голодомором, пустивши того ж 1933 року собі до скроней кулю із власного нагана... Але це був уже запізнілий протест. Бо ж мудрий Сергій Єфремов, блискучий український журналіст і вчений, ще в січні 1918 року докоряв із болем Юрієві Коцюбинському: "Ваш батько все життя поклав для майбутньої вільної України, а Ви привели в Україну большевицьку армію бандита Муравйова..." Це ж ті п'яні матроси із цієї армії Муравйова понищили цвіт української молоді під станцією Крути, по-звірячому замордувавши 300 українських гімназистів і студентів, що стали на захист Української Народної Республіки... Здобудь тоді Україна свою державність — і не було б геноциду 1933 року, нищення української інтелігенції — мозку нації — під час сталінських чисток,

різних сфабрикованих справ про СВУ чи УНЦ, не було б Соловків, Сандормоха, Чорнобиля... Про це Олесь Воля й пише у своїй книзі "Мор", акцентує на цьому в передачах на українському радіо. Нищили саме українське населення. Це стосувалося й Кубані, адже там мешкали нащадки запорозьких козаків...

Тож мав рацію наш великий український поет (писав блискуче і російською, й українською) Леонід Кисельов: "За длинную историю России // Ни одного хорошего царя". А ми додамо (народним прислів'ям): "Краще з розумним загубити, аніж із дурним знайти".

1930 року О. Довженко зняв німий фільм "Земля" про колективізацію, про створення колгоспів на селі, про ворогів-куркулів... Фільм зроблено дуже талановито. Наприкінці 50-х рр. міжнародне журі визнає цей фільм "найкращим серед 12 найкращих фільмів світу". А я хотів би додати, що цей фільм вартісний ще й тим, що там сфільмовані мешканці села Яреськи Полтавської області — такі гарні, бадьорі, в українських сорочках-вишиванках. Вони беруть участь у масовках цього фільму, цебто у сцені похорону тракториста Василя. Запам'ятаймо ці прекрасні українські обличчя! Бо в 1933 році, всього через 3 роки, їх у більшості, померлих від голоду, ховатимуть, як скотину, скидаючи до спільної ями ще з ознаками життя...

За панщини в неділю йшли до церкви, а в СРСР і на Великдень у поле гонять!.. І в той же час — вірші, поезії, романи, газети, журнали, фільми, де все прекрасно, де й згадки немає про страшний голодомор 33-го року!.. Коли в українській історії мати різала своє дитя, збожеволівши, аби його зварити? Коли в історії України сестри вбивають свою меншу сестру, щоб з'їсти?

Але про це десятиліттями за СРСР заборонялося говорити, наче й того голоду 1933 року не було... Ні! Голодомор був! І про це свідчить книга Олеся Волі "Мор".

Ця книга — документ для майбутнього суду над КПСС-КГБ, над комуністичною ідеологією. Адже ця ідеологія витравлювала в людей почуття благородства, святості, право говорити правду, право бути людиною.

Монументальна праця Олеся Волі заслуговує на переклад найважливішими мовами світу. Бо такої трагедії, так довго приховaної від світової громадськості, не зазнав жоден народ на Землі. Перед тими нехитрими розповідями очевидців, свідків голодомору, блякнуть навіть трагедії Шекспіра, Шевченкові "Гайдамаки", навіть біблійний світовий потоп... Це ж скільки загинуло, померло діток — майбутніх хліборобів, рибалок, шахтарів, солдатів, інженерів. Адже там могли бути майбутні Лесі Українки й Миколи Зерови, Корольови й Кондратюки, Вернадські й Агатангели Кримські, Кибальчичі й Сікорські...

Як правило, гинули кращі. Винищували цвіт нації. Це був один із найстрашніших злочинів перед людством. І дивуєшся, як могла створити таку книгу буття українського народу одна людина — Олесь Воля. Таке міг здійснити титан праці, справжній українець, лицар із українською козацькою душею. Родом він із Полтавського краю, з села Винники на Козельщині, де народився 13 квітня 1952 року в селянській родині. Олесь Воля — це його літературний псевдонім, під яким уже вийшло чимало його оповідань, повістей, романів... А справжнє прізвище, ім'я та по батькові — Міщенко Олександр Володимирович. Батько його був майстровитим чоловіком на всю округу, бо вправно столярував, а особливо вправно клав печі чи, як на Козельщині кажуть, комини. Він помер молодим — у 52 роки... Мама — Поліна Петрівна Винник народила й вивела в люди трьох синів, замолоду була на підневільних роботах у Німеччині як остарбайтер. Її дідуся Хому розкуркулили, забравши дві десятини землі й молотарку. Із того горя він невдовзі помер. Голодомор 33-го року забрав чотирьох людей із родини. Батько Петро Хомич загинув на фронті. Мама Поліна Петрівна все життя пропрацювала в колгоспній ланці, де вирощувала буряки й кукурудзу, померла на 79 році життя 14 січня 2002 року.

Майбутній письменник і дослідник голодомору 33-го закінчив середню школу в с. Бреусівка, де сидів за тією ж партою, що й колишній учень цієї школи, знаменитий письменник Олесь Гончар (цікаво зазначити, що коли вийшли друком перші оповідання Олеся Волі в журналі "Дніпро", то Олесь Гончар щиро їх привітав, надіславши авторові-земляку теплого листа). Після закінчення школи Олесь Воля працював у місцевій районній газеті, а потім, 1970 року, вступив на факультет журналістики Київського університету імені Т. Г. Шевченка, який закінчив 1975 р. Під час навчання в університеті зацікавився філософією Шопенгауера, Ніцше, дисидентською літературою, через що привернув увагу до себе пильних із органів КДБ. Мабуть, тільки приятелювання з відомим хірургом і вченим Миколою Амосовим урятувало його від відрахування з університету. Але на випускному екзамені з наукового комунізму (цей предмет знав блискуче) йому для диплома виставили "трійку", що позбавляло права працювати в ідеологічних установах. Мусив їхати на БАМ (краще поїхати на БАМ, аніж у концтабори Мордовії чи Уралу), працювати кілька років звичайним робітником, далі був лісорубом у тайзі, в Іркутській області... Гаряче зустрів т. зв. "перестройку" із приходом до влади в СРСР Михайла Горбачова. Ця перебудова й порятувала його від можливого ув'язнення як дисидента. Почав інтенсивно друкуватися. 1986 року у видавництві "Веселка" вийшла його повість "Я плакав на ранкову траву". А 1989 року у видавництві "Молодь" вийшла його книга "Безкровна війна". Цією книгою і розпочався шлях Олеся Волі як дослідника Голодомору 1933 року.

● **Михайло ЯКУБІВСЬКИЙ**

ПРЕМІЯ

ЛІТОПИСЕЦЬ РОДИННОЇ ТРАГЕДІЇ

Нещодавно у приміщенні Фундації імені О. Ольжича (вул. І. Мазепи, 6) відбувся брифінг із приводу оприлюднення лауреата Міжнародної літературно-мистецької премії імені Олени Теліги 2004 року. Ним стала Лариса Крушельницька, авторка біографічного роману "Рубали ліс".

Слід нагадати, що першим лауреатом Міжнародної літературно-мистецької премії імені Олени Теліги було названо видатну українську поетесу Ліну Костенко, яка виявила справжню шляхетність у житті, здійснює подвижницьку діяльність в ім'я України, створила високохудожні твори в галузі літератури, що є визначним внеском у духовне життя українського народу, збагачує його історичну пам'ять, стверджує високі гуманістичні ідеали. Другим лауреатом стала відомий літературознавець, автор передмови та приміток, упорядник 10-томного зібрання творів Василя Стуса Михайлина Коцюбинська. Третім лауреатом є видатна громадська діячка і педагог Ніна Марченко — мати замученого тоталітарним режимом правозахисника і журналіста Валерія Марченка. Вона упорядкувала й видала дві його книжки "Листи до матері з неволі" та "Творчість і життя".

На здобуття премії 2004 року були висунуті поезії — Катерини Андрощук та Степана Сапеляка (Харків), Святослава Васильчука (Житомир), Марини Павленко (Умань), Марії Людкевич (Львів), Ярослава Сачка (Тернопіль); публіцистика — Юрія Хорунжого та Олега Чорногуза (Київ); наукові твори Лариси Крушельницької (Львів) та Володимира Качана (Івано-Франківськ).

Рішенням журі премії, склад якого не розголошується, лауреатом Міжнародної літературно-мистецької премії імені Олени Теліги 2004 року стала Лариса Іванівна Крушельницька, авторка книги "Рубали ліс" (Видавництво Мар'яна Коця, 2001, Львів—Нью-Йорк), висунута видавництвом "Гелікон" та Українським католицьким університетом.

Комітет фундаторів премії затвердив рішення журі. Ось думки з приводу четвертої лауреатки.

Віталій КОРЖ, президент компанії "Глобал Юкрейн":

— Плеяда перших лауреатів цієї премії — Ліна Костенко, Михайлина Коцюбинська, Ніна Марченко і Лариса Крушельницька — продовжують українську справу, за котру віддала своє життя Олена Теліга. Саме їхні творчість і громадянська позиція спрямовані на виховання в наших сучасників національного самоусвідомлення.

Ольга КОБЕЦЬ, голова всеукраїнського товариства імені Олени Теліги:

— Восьмирічну дівчину Ларису Крушельницьку врятували відомі жінки того часу, котрі були по різні боки ідеологічних барикад. Дружина М. Горького-Пєшкова і дружина маршала Пілсудського підпільно вивезли дитину з Радянського Союзу і повернули її у Варшаві матері, котра через музичні контракти не змогла виїхати до Харкова разом із родиною... Спрацювала жіноча й людська солідарність. Книга Лариси Іванівни — це болючі сторінки історії України.

Отже, книга спогадів "Рубали ліс" — це трагічна історія української інтелігенції XX століття, віддзеркалена в долі двох галицьких родин — Крушельницьких і Левицьких. Нащадок цих родин — Лариса Крушельницька, вчена-археолог, авторка численних наукових праць, яка чудом вціліла за межами України, — написала науково вивірену, але емоційно насичену, надзвичайно хвилюючу оповідь страждань і поневірянь численних, знаних не тільки в Україні початку XX століття, яскравих, щедро обдарованих талантами представників родин Крушельницьких і Левицьких. Як відомо, 8 травня 1934 року велика родина Антона Крушельницького, яка нараховувала четверо синів, доньку, двох невісток, онуку (та ще й дружину Ярослава Галана — Анничку), виїхали зі Львова в Радянську Україну, до тодішньої столиці — Харкова. А вже 5 листопада — перший обшук і арешт самого голови родини Антона Крушельницького і двох його синів Івана й Тараса, потім — решти родини. Лише семирічній Ларисі вдалося врятуватися.

Уся їхня численна родина була замордована.

Власне, в тому й був подвиг Крушельницьких, що своїми тілами на деякий час закрили пащу кровожерного Молоха, адже галичани ще в тридцятих роках готувалися ринути на Схід цілими потоками. Завдяки цій родинній трагедії багатьом незрячим отверзлися очі: побачено, хто є хто, збагнено, чим є ота "збільшовичена ера".

Але сліпих немало і в наш час, і збережений Провидінням нащадок славетного розстріляного роду — Лариса Крушельницька — не лише вкарбовує в монумент убієнним епітафію, а пише послання універсального значення до живих і ненароджених, розповідаючи фантасмагорію ще не давньої, а вже подекуди забутої епохи.

Відштовхуючись від родинної трагедії, авторка накреслила широке тло доби, в яке вписала історію двох родин — Крушельницьких і Левицьких, а також сюжет свого особистого пригодницького й трагічного роману, який компонувала їй доля.

З 1991 р. Л. І. Крушельницька очолювала одну з найбільших книгозбірень Європи — Львівську наукову бібліотеку імені В. Стефаника НАН України. Вона — дійсний член Наукового товариства імені Т. Шевченка у Львові, голова археологічної комісії, член суспільно-громадського клубу "Львівська бесіда", Львівського клубу ЮНЕСКО, організатор всеукраїнських і міжнародних наукових конференцій. Вона знана також як непересічний літератор-публіцист. Її перу належать десятки літературних портретів, статей, есе, різноманітних публікацій.

● **Василь МАРУСИК**

КВІТИ

Фото О. Цеацури

ЧЕРВОНЕ — ТО...

На жаль, із символікою відтінків квітів, як і з їх значенням у нас мало хто знайомий. А колись квіти служили не лише прикрасою і подарунком, але й засобом "листування" закоханих. У Європі "мова квітів" з'явилася на початку XVII століття. Цю моду після відвідання Персії завів король Швеції Карл IX. Уже в XIX столітті в Російській імперії при дворі імператора були популярними букети квітів, перші літери яких складали ім'я царя. У 1830 році вийшла книга "Селам, або Мова квітів", де кожній рослині відповідала якась фраза. Наприклад, подарувавши дівчині конвалію, можна було освідчитись у коханні, оскільки конвалія означала: "Довго і таємно я кохав тебе", а маргаритки сказали б: "Я бажаю тобі всього найкращого". Пропонуємо вам значення деяких найбільш поширених квітів.

Братки є символом вірності, відданості закоханих. Тому закохані дарували один одному портрети, укладені в збільшене зображення цієї квітки.

Айстра в деяких країнах — символ сердечної відданості.

Волошка — свідчення делікатності, внутрішньої шляхетності.

Гвоздика червоного кольору під час Великої французької революції була емблемою прихильників короля: її колір був лиховісним, бо нагадував колір пролитої крові. Дівчата дарували невеликі букети яскраво-червоних гвоздик юнакам, які йшли на війну, бо вірили, що це допоможе хлопцям повернутися з перемогою. У часи Наполеона вважали, що ця квітка зберігає життя, оберігаючи від навіженої кулі. Тому солдати дбайливо носили на грудях ці квіти. Біла гвоздика свідчила про тихий смуток, тугу, а гвоздика гірська — закликала до дії. Даруючи митцеві махрову гвоздику, ви підкреслюєте його талант, адже невипадково саме ця квітка означає визнання таланту.

Жоржина скаже про вашу вдячність. **Червона герань** означає гру, примху, чепурність, а **гіацинт** — веселий настрій, бажання пожартувати. **Конвалія** символізує знайдену любов.

Улюблениця багатьох людей — **лілея** — є символом Франції, на гербі цієї країни зображені три перехрещені лілеї, що символізують милосердя, правосуддя і співчуття. У Франції лілею вважали проявом вищого ступеня благовоління. Біла лілея з найдавніших часів була символом цноти й чистоти. Давні єгиптяни прикрашали ними тіла померлих молодих дівчат. А в Стародавньому Римі білі лілеї вважалися квітами добірності, багатства й розкоші, також вони символізували надію. Християнська традиція зробила лілею символом святості Христа. Пресвяту Діву в багатьох католицьких державах зображували в оточенні гірлянд із лілей. Блакитна лілея говорила про шляхетність душі, а жовта символізувала гординю.

Півонія в багатьох країнах — символ пристрасного кохання, а в деяких означає сором.

Пролісок — надія на краще.

Троянда. Ця дивовижна квітка відома з найдавніших часів, про її походження складали легенди. Батьківщиною троянди вважають Персію, де вона була символом нерозділеного кохання. Жовту троянду вважали символом зради, розлуки, а білу — символом довіри, збереження таємниці. Цю квітку знали ще в Давній Греції і Давньому Римі, де вона була символом весни, сонця, краси, любові, багатства, а також свідченням непорочності стосунків, закоханості. Червоний колір троянди означав промінь любові, а білий — сором'язливість, чистоту. Не випадково й дотепер нареченим прийнято дарувати букет із білих троянд. Цей звичай існував іще в давніх греків: вони прикрашали наречених вінками з троянд, перевитих миртами. Трояндами прикрашали також двері в будинку нареченої, а пелюстками осипали шлюбне ложе.

Квітка **хризантеми** в нашій свідомості міцно пов'язана з Японією. Вища нагорода називається орденом Хризантеми. Восени в Японії відзначають свято цвітіння хризантем, під час якого японці дарують один одному чашечки саке з подрібненими пелюстками хризантем. Це — побажання довголіття. А ось у деяких європейських країнах хризантеми вважаються символом скорботи, суму.

Якщо бажаєте сказати коханій про свою ніжну романтичну любов, подаруйте їй **бузок**. А про взаємність почуттів розповість **тюльпан**, адже саме таке значення має ця квітка.

Фіалку в більшості європейських країн вважають символом цнотливості, скромності, сором'язливості. Відповідно до старовинної східної легенди, вона з'явилася зі сліз вдячності Адама, які він проливав, коли архангел Гавриїл приніс звістку про те, що Господь простив його. Біла фіалка означає чисті помисли, романтичні мрії, платонічну любов, а синя — взаємне захоплення, взаємну симпатію.

Триває найпрекрасніша пора року — весна. Це час відродження, час квітів, час кохання. А що може бути красномовнішим за весняний букет, який не лише милує око, а й говорить про почуття?

● Підготувала **Олена БРЕЗІЦЬКА**

ФОТОЕТЮД:

"ПОСМІШКА КОХАННЯ"

Фото Г. Оборської

ІМЕНИННИКИ

1 квітня — Дмитро, Інокентій, Клавдій, Дарія.
2 квітня — Віктор, Віссаріон, Герман, Іван, Максим, Мирон, Микита, Сергій, Олександра, Анатолія, Клавдія, Марія, Світлана.
3 квітня — Кирило, Филимон, Яків.
4 квітня — Василь, Дарина, Таїсія.
5 квітня — Георгій, Никон, Лідія.
6 квітня — Артем, Захар, Петро, Степан, Яків.
7 квітня — Тихон.
8 квітня — Василь, Гаврило, Степан, Алла, Ганна, Лариса.
9 квітня — Олександр, Охрім, Іван, Макар, Павло.
10 квітня — Ілля, Лазар, Сава, Степан.
11 квітня — Іван, Кирило, Марко, Потап, Пилип.
12 квітня — Захар, Іван, Сава.
13 квітня — Веніамін, Улас, Інокентій, Йосип, Ганна.
14 квітня — Юхим, Макар, Марія.

СВЯТЦІ

15 квітня — Анастасій, Григорій.
16 квітня — Микита, Феодосія.
17 квітня — Адріан, Георгій, Федір.
18 квітня — Марко, Семен, Федора.
19 квітня — Григорій, Павло.
20 квітня — Георгій, Данило, Петро, Килина.
21 квітня — Іван, Родіон, Яків.
22 квітня — Вадим.
23 квітня — Олександр, Григорій, Зенон, Максим, Терентій.
24 квітня — Юхим, Тихон.
25 квітня — Василь, Давид, Матвій, Ярослав, Сергій, Анфіса, Панас.
26 квітня — Георгій, Артем, Дмитро.
27 квітня — Антон, Валентин.
28 квітня — Леонід, Мстислав, Севастян, Трохим, Федір, Анастасія.
29 квітня — Михайло, Павло, Тимофій, Василина, Галина, Ірина.
30 квітня — Адріан, Олександр, Ананій, Макар, Потап, Семен.

ЗВИЧАЙНІ РЕЧІ

ЧИ КОМФОРТНО ВАМ В ОДЯЗІ ВАШОГО ІМЕНІ?

Фото О. Цеацури

Звичайні речі. Настільки звичайні, що в мерехтінні буднів ми навіть не задумуємося над ними, не надаємо особливого значення.

Коли людина народжується, їй дають наймення. Сьогодні, вибираючи ім'я, переважно керуються модою. І навіть не підозрюють, як багато значить воно в житті людини.

На думку науковців, людські імена з'явилися в часи виникнення мови неандертальців. Зокрема О. Потебня писав: "Чим далі в старовину — тим значніша і сильніша віра в здатність слова однією своєю появою творити те, що ним означено".

Для слов'ян (тобто тих, що, за поясненням цього етноніма у "Велесовій книзі", "стали славними від славлення Богів") слово було священним. Бо вважалося не просто звуком, а особливим станом світу й людини, коли можливо було вести діалог із Космосом.

Правильності вибору імені надавали дуже великого значення: якщо після наречення дитина плакала чи інакше виявляла своє невдоволення — вважалося, що ім'я не відповідає її природі, а отже в майбутньому може зашкодити їй. Обряди наречення сприймалися нашими пращурами як дія надзвичайної святості, тому батьки дуже ретельно готувалися до них. До речі, таке звичне для нас нині слово ***іменини*** означає саме дійство надання імені, що в давні часи називалось ***нареченням***.

Із давніх слов'янських — найбільше збереглося імен, які мають корінь "**слав**": Святослав, Ярослав, В'ячеслав, Доброслава, Мирослава, Славомисл, Мстислав, Славомир, що є вагомим фактом для з'ясування сутності слов'янства та його менталітету. Чи не друге місце за поширеністю займають у нас імена на **Бог-** і **Род-**: Богдан, Богуслав, Божимир, Божич, Божена, Родик, Родислав, Живород. Досі чується відгомін давніх, ще язичницьких імен богів у сучасних українських прізвищах: Велес, Волосюк, Лелюк, Руснак, Русаль, Дажборович, Дідух тощо.

У переважній більшості сучасних словників імен міститься всього 3—5 відсотків питомо слов'янських імен. Інші були накинуті нам через експансію на наші землі чужої культури. Стало звичним явищем, що людина не має жодного уявлення про те, що закодовано в її імені.

Ще Платон, інші давні філософи вчили, що чародії та цілителі у своїх магічних діях повинні користуватися лише справжніми родовими іменами людей, бо інакше їхнє лікування буде неефективним, адже ім'я людини, перекладене на чужу мову, незрозуміле богам і духам, до яких вони звертаються. Мудрість ця була відома нашим пращурам, саме тому вони так довго опиралися християнству. Є свідчення, що першими прийняла чужі імена феодальна знать — князі, бояри, князівські дружинники. Упровадження християнських, переважно юдейського походження, імен почалося із прийняття у 325 році Нікейським собором спеціального правила, яким заборонялося надавати християнам язичницькі імена. Це правило незаперечно виконувалося всіма християнськими служителями вже з V століття. Охрещуваних називали на честь християнських святих, переважно греків чи євреїв. У них також були свої священні імена, серед яких понад 80 % мали основою ім'я юдейського бога Ягве (Єгова, Елог — бог, Елогім — боги): Іван — "Ягве помилував", Авдій — "раб Ягве" тощо. Гортаючи словники, можемо пересвідчитися, що багато наших сучасних імен є мішаниною кличок, прізвиськ, безглуздих каламбурів, у різні часи вживаних в Ізраїлі, Греції та Римі: Адам — "лото, глина", Влас — "грубіян", Лія — "телиця", Антон — "вступаю в бій", Григорій — "не сплю", Кіндрат — "чотирикутний", Омелян — "суперник", Клавдія — "кульгава, кривонога" тощо.

Із часом ці імена прижились і стали вважатися справжніми. А вже з XIV ст. почалося жорстоке переслідування язичницьких імен. Тому практично кожен русич-українець мав два імені — рідне, яке, за традицією, при народженні надавали батьки, і те, що давав священик. Древні імена вважалися кращими навіть у князівських родинах: навіть сам хреститель Русі не користувався ім'ям Базилій, отриманим при хрещенні.

● **Одоляна ПАНЧЕНКО**

СЛОВО Просвіти
Засновник: Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.
Головний редактор Любов Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан, А. Погрібний, О. Пономарів, І. Ющук.
Комп'ютерна верстка: Ірина Шевчук.
Адреса редакції: вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001.
Тел./факс 228-01-30. E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://www.prosvita.com.ua
Передплатний індекс 30617.
Видрукувано з готових фотоформ на комбінаті

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлини не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

Фото Ганни Оборської

ТОЧКА ЗОРУ

«НАШ КАНДИДАТ У ПРЕЗИДЕНТИ — ВІКТОР ЮЩЕНКО»

"У нас одна державницька мета — побудувати соборну демократичну Україну. Наш кандидат у президенти — Віктор Ющенко, який очолює найпотужнішу силу демократичної опозиції й, отже, має реальний шанс перемогти на наступних виборах. Ми закликаємо всіх патріотів України словом і ділом уже зараз підтримати його кандидатуру. Водночас ми маємо моральне право вимагати від свого кандидата, щоб він виявляв рішучість і твердість, не йшов задля ілюзорних цілей на жодні компроміси з кучмівською владою". Це — початок і суть Заяви, ухваленої головами осередків Асоціації дослідників голодоморів в Україні.

"На 13-му році декларованої незалежності Україна не стала українською, владу зберегли ті, кому байдуже й ненависне все українське. Антинаціональна, аморальна політика теперішнього режиму — це соціальний геноцид, — наголошується в документі. — Національне багатство, створене кількома поколіннями, пограбоване купкою так званих "нових українців" і зайд, які жирують на людському горі в той час, як більшість населення, навіть за офіційними статистичними даними, опинилася за межею бідності. Олігархічна влада прирекла націю трударів і поетів на становище безробітних, базарних торгівців, злидарів і "бомжів".

Україна вимирає та безлюдніє катастофічними темпами. Унаслідок демографічної кризи чисельність її населення скоротилася більш як на 3 мільйони.

7 мільйонів українців змушені шукати кращої долі за кордоном. Скільки ж нас лишилося не на папері, а насправді? І скільки нас залишиться в найближчому майбутньому, якщо становище не зміниться на краще?"

"Чекати цього — марна справа. Питання стоїть руба: хто, зрештою, стане господарем на цій землі — український народ чи ті, хто узурпував владу? Те, яким буде наше життя, як житимуть наші діти й онуки, вирішуватиметься не колись, а нині, у рік президентських виборів", — вважає Асоціація дослідників голодоморів України.

"Кучмівська олігархічна влада не може перемогти на них чесним шляхом. Щоб уникнути відповідальності за вчинені злочини й далі безкарно грабувати народ, вона затьмарює свідомість нації, позбавляючи доступу до правдивої інформації, — говориться у Заяві. — Заборонено наймасовішу газету "Сільські вісті", закрито радіостанцію "Континент", чиняться спроби витіснити з телеефіру "5-й канал", знову, як у комуністичні часи, глушать закордонні радіостанції. Залякування й убивства чесних журналістів стали в сучасній Україні буденним явищем. Водночас влада хоче купити народ подачками, зокрема мізерними підвищеннями пенсій".

"Завдяки зусиллям опозиційних фракцій у Верховній Раді, передусім, БЮТ і "Нашої України", вдалося частково зірвати спроби влади під ширмою так званої "політичної реформи" позбавити націю її конституційного права — обирати Президента на всенародних виборах. Тепер слово — за нацією. Вона мусить позбутися байдужості до громадських і державних справ, страху перед усесиллям влади, нездатності об'єднуватися навколо спільних ідей та провідників.

Роз'єднані, ми втратимо останній історичний шанс врятувати Україну. Об'єднані — ми переможемо!" — наголошується наприкінці Заяви.

● **Анатолій ДАЛЕНКО**

КОНФЛІКТ

СІМФЕРОПОЛЬ «НА НОЖАХ»

Минулого вівторка тут у результаті нічної бійки та погрому в барі "Коттон" постраждало 9 молодиків, 2 з яких перебувають у тяжкому стані. Постраждалі опинилися в лікарні з ножовими пораненнями й численними травмами. Так кримські татари помстилися за інцидент у центрі міста, який трапився на дві години раніше між їх земляками й невідомими перехожими.

Для розслідування справи створено слідчо-оперативну групу з 24 працівників міліції, прокуратури й СБУ. За фактом обох бійок порушено 2 кримінальні справи. Вже затримано близько 30 підозрюваних. Вони перебувають у Центральному райвідділі.

Менджліс вважає: "Ця ситуація — не конфлікт між слов'янським населенням і кримськими татарами", — проте картає за бездіяльність силовиків у той час, коли на півострові множаться конфлікти, до яких, можливо, причетні скінхеди — структури російських фашистів. Їх у місті ще не бачили й не затримували, тож зіткнень на національному ґрунті в Криму немає, твердять правоохоронці. Владники ж вважають, що ситуацію на півострові нагнітають спеціально напередодні 60-річчя депортації, — і коріння цих провокацій не кримське. Під стінами міліцейського главку автономії, де дає свідчення К. Абдулаєв, близько тисячі кримських татар вимагали його відпустити. У Криму побували Генпрокурор Геннадій Васильєв, перший заступник голови СБУ Юрій Землянський і перший заступник міністра внутрішніх справ Михайло Манін. В уряді Криму вони провели закриту нараду, в якій узяли участь і 7 авторитетних представників кримських татар. Заявлено: "Незалежно від національної приналежності, за обома фактами бійок будуть виявлені всі учасники злочинів, їх покарають, справу доведуть до суду". Голова уряду автономії Сергій Куницин закликав журналістів не піднімати паніки й не підносити кримінальний конфлікт до рангу міжнаціонального. Повідомив, що відповідними органами здійснюються жорсткі заходи щодо стабілізації міжнаціональної ситуації. У той же час у Бахчисараї близько 50 машин кримських татар заблокували Свято-Успенський монастир, біля якого священик без дозволу міськради почав реконструкцію ринку.

ДО РЕЧІ

МІЖЕТНІЧНІ ВІДНОСИНИ В КРИМУ

розглянуть на 9-й щорічній Всесвітній конференції Асоціації з вивчення національностей (ASN), яка відбудеться 15—17 квітня в Колумбійському університеті (Нью-Йорк, США).

Цій тематиці в програмі конференції присвятять дві секції: "Етнічні проблеми, відносини меншин і політика в Криму" та "Виживання у вигнанні: наслідки вигнання і повернення кримських татар".

300 учених із 36 країн обговорять доповіді про етнічні чистки на півострові за радянських часів, боротьбу кримських татар за повернення додому, проблеми національної ідентичності й політичної орієнтації кримських татар, сучасну міжетнічну ситуацію на півострові.

● **Віктор ХОМЕНКО,** Крим

У 2006 РОЦІ УКРАЇНЦІ ОБИРАТИМУТЬ «НАВПОМАЦКИ»

Верховна Рада руками більшості, комуністів і соціалістів, прийняла Закон про пропорційну систему виборів, одним із нововведень якого є проведення виборів без громадських спостерігачів, що дозволить легше підтасовувати голоси виборців.

ВИБОРИ - 2006

У четвер 25 грудня о-пів на дванадцяту вечора парламентська більшість нарешті "вистраждала" закон про вибори народних депутатів, прийняттю якого так довго чинили опір фракції "Наша Україна" та БЮТ. Розгляд законопроекту в сесійній залі Верховної Ради відбувався під акомпанемент порушень регламенту, а тому іноді емоції переливалися через край. Поправки до законопроекту, авторами яких здебільшого були "нашоукраїнці" Роман Зварич та Іван Заєць, розглядалися з 11 години ранку, та вийти із зали засідань народні обранці змогли лише майже опівночі. Лідер соціалістів Олександр Мороз, відповідальний за схвалений більшістю законопроект, простояв за трибуною понад 10 годин. Поправок, які відчутно могли поліпшити закон, було 940. А якщо зважити на те, що кожна поправка вимагала обговорення й голосування, то ця процедура стала для депутатів-більшовиків, комуністів та соціалістів, просто нестерпною, хоча вони були змушені сидіти до кінця. Попри те, що законопроект мав "відлежатися" для внесення поправок 14 сесійних днів, його розгляд у другому читанні почали, за словами депутата Юрія Кармазіна, за 5 днів, бо, відповідно до регламенту, цей розгляд мав початися 7 квітня. При цьому, за словами опозиціонерів, у день розгляду питання не було роздано тексту законопроекту.

В передень розгляду законопроекту про пропорційні вибори, за словами народного депутата Івана Зайця, відбулося ще одне порушення регламенту. Тимчасова комісія, яка мала розглядати поточний законопроект, не мала кворуму, тобто не мала необхідної кількості учасників, що засвідчили присутні на ній журналісти. Також під час розгляду поправок депутат "Нашої України" Роман Зварич помітив відсутність у законопроекті цілого розділу, який регламентував присутність на виборчих дільницях під час проведення виборів громадських спостерігачів. Після цього більшість із подачі спікера Володимира Литвина проголосувала за неіснуючу поправку і тим самим незаконно вилучила з майбутнього закону розділ, що стосувався громадських спостерігачів. При цьому Литвин проігнорував пропозицію Олександра Мороза про автоматичне перенесення розділу на друге читання, яку останній висловлював із трибуни, розуміючи, що відбувається порушення регламенту. Врешті о 23.30 парламентська більшість разом із СПУ та КПУ, практично одноголосно — 255-ма голосами, — прийняла Закон про вибори народних депутатів. "Наша Україна" та БЮТ його не підтримали.

До речі, наступного дня депутати від опозиції виявили, що система "Рада-III", яку свого часу вважали однією із найнадійніших у Європі, видала "на-гора" викривлені результати вранішнього голосування. Тому з'явилися підозри, що керівництво Верховної Ради намагається незаконно впливати на результати депутатського волевиявлення.

● **Богдан ГДАЛЬ**

Народні депутати дали коментар відносно порушень, що були зафіксовані при розгляді "пропорційного" законопроекту:

Олександр ВОЛКОВ:

"Як народні депутати, а особливо мажоритарники, можуть піти на таку авантюру? Якби цей законопроект чітко прочитали люди, які сьогодні голосують і підтримують законопроект! Вони б зрозуміли, що через два роки залишаться на узбіччі тих політичних процесів, які зараз відбуваються. Бо всім у політичних партіях місця не знайдеться. Там є свої лідери, яким треба давати місця у списках. І як ці депутати пройдуть у парламент, — невідомо. Я вважаю прийняття цього Закону кроком назад. Народні депутати не можуть самостійно вирішувати, голосувати їм чи ні. Вони можуть це зробити тільки після консультацій з виборцями. Це суперечить не тільки нормам Конституції, а й нормам моралі".

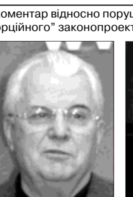

Леонід КРАВЧУК:

"Я хочу сказати, що порушення регламенту у Верховній Раді відбувається систематично. Народні депутати діють відповідно до своїх політичних інтересів. Якщо той чи інший закон відповідає цим інтересам, то депутати голосують за нього, незалежно від наявності чи ненаявності фактів порушень регламенту Верховної Ради. Порушення регламенту відбувається тільки тоді, коли він не відповідає інтересам певних політичних сил. Тому до цього треба ставитися спокійно. У даному випадку комісія, Узгоджувальна рада і депутати, які розглядали це питання у сесійній залі, зробили все для того, щоби виконати норми регламенту".

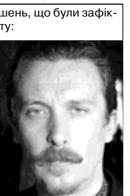

Андрій ШКІЛЬ:

"Сьогодні відбулося завершення програми дачі політичного хабаря тим лівим фракціям, які вирішили підтримати Закон про внесення змін до Конституції. Практично, змінами до Конституції відбувається цементування існуючого режиму.

Порушення у Верховній Раді вже є стабільними, і на них не варто звертати уваги. А безкарність пов'язана з ментальністю депутатів, — тому що вони звикли працювати бульдозером, і тому що вони розуміють, що та безкарність може завершитися. Вони намагаються за один короткий термін здійснити свої наміри й плани. Та все ж ми будемо захищати демократію будь-якими засобами".

УЧОРА, СЬОГОДНІ, ЗАВТРА

Приватні роздуми на офіційній Шевченківській виставці

У роковини поета щораз дужче задумуєшся над тим, що ж він значить для нас, сьогоднішніх, — образотворців, мистецтвознавців, літераторів… І переконуєшся, що для графіка чи маляра Шевченко — це далеко не "тема" (така, скажімо, як "мєждународний женскій дєнь" або ж "да здравствуєт пєрває мая!") і не ілюстраційний матеріал. Шевченко — це мисль, дух, ідеї, ідеали. І не просто ідеї, а українські ідеї, українські ідеали, українське національне творче мислення.

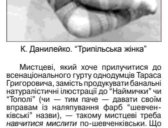

К. Данилейко. "Трипільська жінка"

Мистцеві, який хоче прилучитися до всенаціонального гурту однодумців Тараса Григоровича, замість продукувати банальні натуралістичні ілюстрації до "Наймички" чи "Тополі" (чи — тим паче — давати своїм вправам із наляпування фарб "шевченківські" назви), — такому мистцеві треба *навчитися мислити* по-шевченківськи. Що й показала всеукраїнська художня виставка до 190-річчя від дня народження Тараса Шевченка, яка впору відкрилася в залах Центрального будинку художника в Києві.

Як виголосив у своєму вітальному слові, зверненому до учасників і гостей виставки, голова Спілки Володимир Чепелик: "Для нас, образотворців, Шевченко — це святе. Життєдайна Шевченкова творчість надихатиме нас завжди. Вічно. Учора, сьогодні й завтра". І справді: ця виставка — сьогоденна дія у невпинному поступі вкраїнських шевченкових століть… Її оглядатимемо як натеперішню з'яву гурту сучасних однодумців Великого Кобзаря і — водночас — з'явище галасливого натовпу осіб, непричетних до "голосу Тараса".

…Експозиція вщерть заповнила собою всі чотири зали, подавши на суд глядача кількасот творів. Найчисленнішим було, звісно, малярство. Занепалий історичний жанр, а також інтерпретації на тему історії України представлялися (з огляду на назву акції) досить широко. Так, картина В. Кравченка "Гетьман Іван Мазепа" — то сучасний погляд на нашого національного героя, погляд не чужинськими, а таки своїми очима. Мужнє рішуче обличчя, міцно тримаюча булаву правиця і впевнено затиснута іншою рукою шабля свідчать про тверді наміри державця. Актуальний і для підсовєтської, і для постсовєтської України спосіб спілкування з непроханими зайдами, які нахабно лізуть, щоб захланно хазяйнувати на несвоїй землі, детально роз'яснений Т. Шевченком у його "Гайдамаках". Визначальну подію тодішньої Гайдамаччини втілив нині на своєму масштабному полотні "Гайдамаки. Освячення ножів" Феодосій Гуменюк. На лівій частині триптиха "Я — Богдан" О. Лопухова розіп'яті в дусі тиражованих "страстей Христових" козаки чимось дуже вже нагадують псевдоісторичних осіб із прісновам'ятного "Огнєм і мєчєм". Та й зображений на центральній частині триптиха Богдан — скоріше не державотворець, а невдало загримований театрал. Графічний за вирішенням твір М. Лихошви "А як ми бились…" наводить читача на історіософські розмисли. Українська земля, люто полита козацькою кров'ю й засіяна кістьми наших пращурів, — чия вона сьогодні? Журно замислився, схилившись на шаблю, старий козак. А довкола — до небокраю — все козацькі могили, могили, могили…

Шкода, що гарна ідея, взята для втілення А. Зорком у його "Гайдамаках", просто "потонула" в кольороплямах. Сподіваємося, експонент продовжить заявлену ідею і таки сотворить чіткий, читабельний художній образ гайдамаків, гідний ідеї Великого Кобзаря. На полотні ж В. Гонтарева "Хортиця крізь віки" обриси незнищимої Хортиці проступають крізь століття, вияскравлюючись із речитативу співця-кобзаря.

Безпосередньо Шевченкові присвячені всенародний "Реквієм Великому Кобзарю" Л. Вітковського, "В селянській родині" С. Рєпіна і "Пам'ятай, що живеш" В. Забашти. Зовсім не відчуває (на жаль) кобзаревого Духу його невдалий ілюстратор Т. Тарасов у своїй "Катерині": сумлінно промальована дамочка (натурниця) в накиненій вишиванці з прикріпленою косою — явний азійський типаж; набагато більше личило б їй, приміром, бурятське, казахське чи якутське національне вбрання.

Із портретів не випадково виставлено "Заквітчану" В. Зубкова, "Співачку з хору ім. Верьовки" Н. Божко. "Колекціонер та мистецтвознавець В. Головльов" (2002—2004) С. Вовка написаний цілком у дусі "соціалістичного реалізму". Вартий уваги поетичний портрет Лесі Українки пензля В. Кулеби (Баринової) "У Зеленому Гаю поблизу Гадячого".

Виставлялася й значна кількість краєвидів. Жваво написане сільське подвір'я — на картині Р. Кобзаренко-Кореньок "Полудень". Неквапне щоденне життя: віз щойно полишений, двері повітки напіввідчинені, домашня живність діловито бродить подвір'ям. "Осінь" О. Крохмалюка — ліпший із експонованих "модерних" витворів. Хвацько покладені мазки, соковиті (де треба — яскраві) барви, мальовничий колорит. Немає глибоко чужого нашому мистецтву руйнування, знищення Світу, натомість є його (Світу) буття.

Згадаймо і "Самотнє подвір'я" В. і В. Теличків, "Засніжені Лаврські печери" І. Пилипенка. А от В. Патик, як знаний в Україні мистець, міг би подати щось більш "шевченківське" за своєю ідеєю, аніж звичайний краєвид. Чекаємо (невдовзі) з'яви на світ довгоочікуваних сучасних "шевченківських" творінь Володимира Патика.

Вплив маскультури позначився на декольтованій "селянці" з твору Л. Тафійчук "Біля копиці". "Різдво" І. Солодовникова — типовий зразок шаржованої малоросійської "подачі" статечних і поважних українських колядників-зореносців. А у витворі "Серед гір Карпатських" І. Мельничука обличчя гуцулів, на жаль, геть чисто "потонули" в місиві кольорів.

До слова, "ретроспективність" виставки засвідчила, що дехто зі знаних (і не дуже знаних) наших мистців уже давно (десятиліттями) не створював "шевченківських" картин, аркушів, скульптур, які можна сміливо представити глядачеві. Твори П. Басанця ("Моринці", 1960), О. Солодовникова ("Звістка з України", 1959), Є. Єгорова ("Т. Г. Шевченко", 1961) — ще один тому приклад.

Із графіки назвемо "Різдво" та "Трійцю" І. Гресик, плакат "Вічно жити!" І. Стаханова. Добрий зачин здійснила здібна молода авторка М. Кисельова, подавши три лінографіи з серії "Українське весілля". У триптиху В. Юрчишина "Де є в світі тая сила" одразу помітний знайомий "юрчишинський почерк" й упевнена рука знаного майстра.

Була й іншого штибу графіка. В ілюстраціях до поеми "Гайдамаки" В. Ігуменцева замість високого духу гайдамацької героїки — хиткі, пливкі, падаючі постаті з розчепіреними руками, монгольського вигляду особа з "кабизою" — замість кобзаря, зловісні птахи і шкандибаючі конячки… На мецо-тинто "Тарасова ніч" І. Фроля — чорно-сірі плями в обрамленні з пожмаканого недофарбованого паперу. Тут також не знайти нічого спільного з відомим твором Тараса Григоровича. Традиційно вирішена пастель М. Сліпченка "Друзі Т. Шевченко та М. Щепкін у Москві". У В. Скаканді ("Це моя Україна") — безживні особини, що розтяглися на весь аркуш, в оточенні похмурих сов і чорних, мов ніч, котів. Важко знайти тут хоча б щось справді українське…

З багатьох виставлених малярських, графічних, скульптурних портретів Т. Шевченка найліпший належить, безперечно, різцеві О. Шлапака. Згадаємо також медаль І. Макогона "Федір Кричевський". Тим часом два витвори В. Луцака — "Апостол правди і науки, Пророк Т. Шевченко" і проект пам'ятника поетові вийшли неочікувано гіршими (на жаль), аніж сподівалися від Луцака. Можливо, варто було б узяти за основу традиційнішу поставу поета, не шукаючи "закручених" (у буквальному значенні) вирішень.

Експонувалося чимало гарних творів декоративно-ужиткового мистецтва. Із керамістів, Л. Жолудь виставила композицію "Моя Хортиця". Чудове володіння гончарним кругом, красиві затьоки, незвичне компонування. Певний підтекст прочитується у творі О. Жолудя "Спутані". "Українське Трипілля" В. Онищенка створене у властивій авторові індивідуальній манері. Уже не вперше бере участь у всеукраїнських заходах молодий київський мистець К. Данилейко. Витвір "Трипільська жінка" представника наймолодшого покоління художників продовжив "лінію Українського Трипілля" на виставці. Тим часом до гарної назви "Думи мої, думи…" продукту праці С. Соболя зовсім не пасував сам твір, що "розвалюється".

Кількадесят творів із Косова засвідчили, що славетний давніший центр народного мистецтва українців нині зазнає помітного впливу маскультури — найвиразніше це простежується в продукції Г. Трушик. У творах же Хром'яка, Тим'яка, Ткача, Мегединюка збереглися відгомони вікової косівської традиції.

З текстилю відзначимо гобелени М. Шнайдер-Сенюк "Крізь тисячоліття", "Ой люлі-люлі, моя дитино" Г. Дигас, а також килимок "Радість" І. Ткач, рушник "Зацвіла в долині червона калина" Г. Григоренко, батики "Міф" В. Юрченка і "Рибалка" Т. Юрченко.

Відчувається школа майстра у творах, які вийшли з майстерні емалі О. Бородая. Звучні акценти, мальовничі поєднання кольорів вирізняють "Марусю Чурай" і "Григорія Сковороду". Окремо призупинимося на продукції Г. Коваленко. Шкода, що стільки роботи затрачено на розписування далеких від української традиції страусиних яєць, що радше нагадують сувеніри для туристів-чужоземців. Звісно, ліпше було б, якби працелюбність автора спрямувалася в русло творення традиційних українських народних писанок. Уприкінці назвемо і гарну витинанку М. Теліженка "У князівстві трав".

Примітною на виставці стала поява досить значної кількості недоречних "продуктів", ніяк не причетних до Великого Кобзаря. Таких, скажімо, як "Портрет китаянки" М. Гуйди, "Венеція" Г. Зайченка, "Єнісей" М. Попова, "Ширма" Г. Зайченко, "Акваріум" О. Шепенькова й іже з ними. До чого вони тут? На мій погляд, ікони — "Св. Лука" Л. Загородньої, "Спас Вседержитель" О. Стерник, твори "Архістратиг Михаїл" В. Копайгоренка, "Роздуми про Бога" С. Коморного годились би для іншої виставки, скажімо "Нинішні іконописці". Це — Шевченківська виставка, де українському мистцеві належало б роздумувати про Шевченкову Україну. Навіщо тут габаритний портрет поета В. Цибулька, котрий, наче "ангел во плоті", перебуває в оточенні всенебесного фіміаму, міщанських квіточок і мушлів? Не вистачає тільки кадильниці й товстелезної свічки, щоб бажаючі могли бити поклони перед новоявленим апостолом.

…На Прокопенковому "Літі яблук" — вгодована пані з тілесами, розпластаними на півкартини. "На дачі" (автор В. Смирнов) — армійського штибу собацюра хоробро охороняє дитячу колясочку біля кущиків. Дуже нагадує улюблену совєтську тему "Мі с Палканам на ґраніцє". "Чари Горгони" О. Рідного — "аванґардне" місиво з обрубків і недолпіків. На "Веселці" С. Сбітнєва (точніше було б "Зємля в ілюмінатарє") безголова Венера тулиться до такого ж безголового Аполлона. Але апогеєм відворотно чужого Шевченкові з'явисько став "нєзабвєнний" "дєдушка Мазай і зайци" в посильній інтерпретації А. Самойлова. Миршавий "дєдушка" з веслом і одинокий (видно, недобитий) зайчик біля нього стовбичать на покаліченому "нєпотопляємому" човнику. Ця жалюгідна скульптурка бовваніє посеред виставки — наче відверте знущання над пам'яттю нашого національного Пророка, Подвижника і Поета. Навіщо всі ці речі? Що це — багаторазово повторене недбальство? Хоча саме його багаторазовість свідчить про закономірність, про те, що це явища одного ряду — здирання з Шевченка шапки, кожуха, притулювання до нього вурдалацтва (і под.), нашпиговування художнього Шевченкового свята "китаянками", "акваріумами" і "дєдушкамі мазаямі".

Але, незважаючи на протидію, згуртування однодумців Великого Поета відбулося. Відбулося, щоб продовжитись у наступних століттях…

Бо Шевченкова Україна гряде.
Гряде — невідворотно.

● **Остап ХАНКО,** м. Київ
Фоторепортаж **Ганни ОБОРСЬКОЇ**

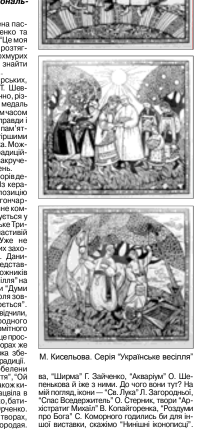

М. Кисельова. Серія "Українське весілля"

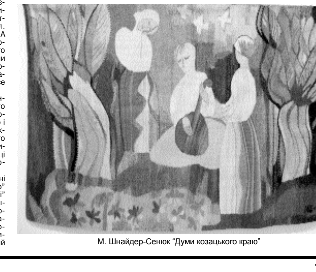

М. Шнайдер-Сенюк "Думи козацького краю"

ЩО ЇМО, І ЧИ НЕ ВИРОСТУТЬ У НАС ХВОСТИ?

Уявіть, що ваш запас картоплі через місяць-другий перетворюється… на пластмасу. Хочеш-нехочеш — задумаєшся: а що ж там у моєму кишечнику — після такої "товченухи"?

Про розповсюдження генетично модифікованих організмів (ГМО) та їх продуктів в Україні йшлося на "круглому столі", організованому Українською екологічною асоціацією "Зелений світ", громадськими організаціями "Наша Україна" й "Союз Українок". І обговорювалися правовий та науковий аспекти біобезпеки не де-інде, а в столичному музеї "Чорнобиль".

Захисники довкілля і всього природн го висловили занепокоєння "безконтрол ним ввозом генетично модифікованих пр дуктів", котрі, потрапляючи в Україну чер транснаціональні корпорації (теоретич підозрюють "Нестле", "Мак Доналд "Кока-колу" тощо), навіть не маркують Більше того, "відповідальні органи" теж можуть знати, які продукти є генетично м дифікованими, адже у нашій країні пра тично немає лабораторій, що могли б ід тифікувати штами ГМО ввезених продук на державному рівні.

З іншого боку, головний консультант із питань науки й освіти Микола Шевчен заявив, що "в Аграрному університеті в створена така лабораторія", а комітет, у св чергу, опрацював законопроект "Про д жавну систему біобезпеки при створен випробуванні та практичному використан генетично модифікованих організмів", поданий депутатами О. Задорожним і К. Ситником. Лобісти цього законопроекту апелюють: "Нехай буде хоч якийсь закон, аніж ніякого". Тоді як опоненти (переважно екологічні організації) стверджують, що цей документ не визначає навіть найважливіших понять, пов'язаних із ГМО та їх поширенням.

З іншого боку, небезпека самих ГМО науково не доведена. Посилаються на деякі негативні властивості синтетичних вітамінів, на непередбачувану здатність генетично модифікованих рослин перезапилюватися із рослинами інших видів (чого не допускають закони природи), поширюючи свої "гени" скрізь, де це можливо, і тим самим несучи можливу небезпеку людині. Учасники "круглого столу" озвучили усі пересторогі, законодавчі та комерційні аспекти поширення ГМО.

Юрій САМОЙЛЕНКО, голова УЕА "Зелений світ": "Так сталося, що пан Остапенко із Глобальним екологічним фондом неодноразово брали участь у наших заходах щодо небезпеки розповсюдження ГМО, але, коли транснаціональним структурам не вдалося протягнути через Верховну Раду цей законопроект, вони домовилися зі згаданим фондом, і тепер він фінансує програму лобіювання законопроекту, проти якого боровся пан Остапенко..."

Павло ХАЗАН, голова молодіжної комісії УЕА "Зелений світ": "Глобальний екологічний фонд разом із ЮНЕПом (структурою ООН) надали Україні грант у розмірі більше 200 тисяч доларів на розробку рамкового документа з біобезпеки. Але небагато людей, і навіть фахівців з цього питання, чули про цей проект, і про те, що відбувається якась робота на рівні Кабінету Міністрів. Не допускається участь громадськості у розробці цього документа. Хоча він абсолютно суперечить Оргуській конвенції і підписаному Україною Картагенському протоколу".

Катерина ГАРКАВА, доктор біологічних наук, Науково-дослідний лабораторний центр Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця: "Згадаємо 2000 рік, коли наш Державний комітет не зареєстрував новий вид картоплі. Але ось уже в лютому жінка-агроном повідомила, що після місяця збереження генетично модифікованої картоплі у коморі та перетворилася на... жовто-коричневу пластмасову речовину... У 2000 році проводили дослідження, і виявилося, що у Києві лише 1 % здорових дітей. На першому місці — захворювання шлунково-кишкового тракту, а генетично модифіковані продукти, між іншим, насамперед, порушують мікрофлору шлунково-кишкового тракту. Англійські вчені дослідили, що після вживання модифікованої сої у бактеріях кишечника зберігаються гени цієї трансгенної рослини. Це провокує зміну мікрофлори кишечника і, відповідно, — його структури і функцій. Він же — імунно компетентний орган, який має багато лімфоїдних скупчень, захищає весь організм... Якщо відразу ж після Чорнобильської катастрофи у нас імунна система була в стані гальмування, то зараз відзначаємо дуже сильну її активізацію. А це — активізація аутоімунних захворювань, які через певний час переходять в аутоагресивні процеси, і наша імунна система починає руйнувати себе, тобто запускається механізм самознищення... Окрім того, при створенні ГМО використовуються віруси. Чи можна контролювати експресію вірусу в геномі реципієнта? Тим більше, не можна контролювати те, що вийде за межі лабораторії. Не даремно ж на ринках Європи біологічно натуральна продукція коштує набагато дорожче, аніж трансгенна... Цей законопроект абсолютно не гарантує біобезпеки".

Григорій ПЕТЮХ, кандидат біологічних наук: "Щодо токсикологічного й імунного впливу ГМО на людину — немає однозначних наукових висновків. У зв'язку з тим, що ГМО почали широко використовуватися в останні 10 років, екологічний ризик теж недостатньо вивчений. Дуже мало вчених досліджують цю тему. Генетично модифіковані рослини — це новий етап, і вони вирощуються у відкритих системах. Тому дуже ймовірне перенесення нового генетичного матеріалу

CONTRA

на дику флору. А головне — немає контролю за таким поширенням. У Канаді та Мексиці було чимало випадків, коли генетичний матеріал переносився на селекційні ділянки, тобто туди, куди взагалі не повинні допускати жодного чужорідного матеріалу. Щось схоже було і в США. Відомо, що там немає маркування ГМО. ЄС вводить, натомість, обов'язковий суворий контроль за ГМО — тва до споживання. Цей кон ється з дієвої і розумної системи таких продуктів... У 2002 році А дослідження незалежних екс и, що частина продукції фірми забруднилася біофармацевтич епаратами, тобто соя несла цілий ряд епаратів генетично модифікованої и. І уряд змусив компанію вилучити ля 500 тисяч бушелів сої". р медичних моніторингу кології люди о обумовлені тивного здо ГМО стверджують найперше, що без них буде голод. Але голод у нас може бути викликаний тільки соціальними причинами, а не родючістю землі. В Україні ці продукти не потрібні. Та компанії вклали дуже великі гроші в розробку цих продуктів, і, хоч доведеться переморити половину нашого населення, вони засиплють нас ними. І цей законопроект нас не захищає... На сьогодні ніхто не може однозначно сказати, чи шкідливі ГМО для нас, чи ні. Але маємо дотримуватися принципу "не зашкодь". Ми є тим, що їмо. Міжнародне агентство з розвитку раку інформує, що 85 % онкозахворювань виникає від їжі, від негативних чинників довкілля. Не потрібно додавати ще один такий чинник.

Потрібно, як мінімум, дослідити три покоління, щоб побачити наслідки споживання цієї продукції. Відомо: якщо батьків піддати впливу пестицидів, то у їхніх онуків будуть спалахи онкозахворювань. Хто мені дасть гарантію, що мої онуки не матимуть патологій від того, що я споживатиму ГМО... Усі сьогоднішні перипетії навколо ГМО — наслідок недемократичності, невідкритості нашого суспільства".

Алла КОБЗАР: "Якщо генетично модифікований продукт пройшов термічну обробку, то це може зруйнувати цей геном. Наслідки — невідомі... Якщо ж у мене від споживання ГМО, пробачте, виросте хвіст, — який лікар доведе, що це від ГМО, і як він буде мене лікувати?".

РИЗИК РОЗВИТКУ…

Що таке генна інженерія і ГМО (або ГЗО, ЖЗО)? Як сучасні біотехнології підвищують врожайність сільськогосподарських культур, захищають їх від хвороб, шкідників і хімічного впливу? Які токсичні, алергічні й трансгенні реакції можуть спричинити в організмі людини генетично змінені продукти?

Ці питання обговорювалися у форматі семінару для журналістів. Влаштували його екологічна організація "Зелене досьє" і Британська рада в Україні в рамках проекту ЮНЕП-ГЕФ "Розробка національної рамкової структури біобезпеки для України". На відміну від заходу "Зеленого світу", тут не спостерігалося особливого занепокоєння від поширення живих змінених організмів (ЖЗО — офіційний термін ООН). Як і від лобіювання біотехнологічними транскорпораціями законопроекту про біобезпеку, щоби легально постачати на наш ринок ГМО.

З одного боку, біотехнології — науковий прогрес, і продуктами цих технологій можна вважати твердий сир і дріжджовий хліб, селекційні сорти рослин і породи тварин. Живим організмам і харчовим продуктам надаються бажані ознаки чи ліквідуються небажані. Так, збільшується вміст певних вітамінів і поживних речовин, "програмується" стійкість до хвороб, несприятливих екологічних умов і шкідників, пришвидшується дозрівання, підвищується врожайність, контролюються навіть смакові якості продукту. Простенький приклад ГМ рослин — картопля, стійка до колорадського жука завдяки вмонтованому, ворожому для жука, гена земляної бактерії Bacillus thuringiensis. Із того ж ряду кава без кофеїну...

Однак інший бік "науки і прогресу", якщо навіть не торкатися технології клонування тварин і людини, — це ризик впливу ЖЗО на організм людини і на довкілля. Ідеться про небезпеку токсичності, алергійності, нестабільності гену цих організмів, про непрогнозовані наслідки зміни харчування, неконтрольованепроникненнянового гена в інше середовище, про вплив на екосистему загалом…

Представник Інституту гігієни та медичної екології АМН України **Олена Турос** згадала навіть можливі онкологічні наслідки впливу ГМО. "Відомий російський учений

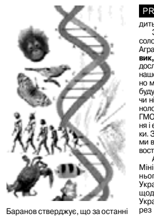

Баранов стверджує, що за останні 3 роки кількість людей, які страждають алергійними захворюваннями, збільшилася втричі,— повідомила вона. — Є ризик порушення репродукції, починаючи від безпліддя, закінчуючи вродженими вадами розвитку. Можливий вплив і на соматичні клітини організму (канцерогенна дія). Американський Едвард-інститут вказує на один випадок канцерогенної дії, що опосередковано викликав рак шлункового тракту... В Індокитаї, де здавна вживають модифіковану продукцію, від 60 до 72 % населення страждає на алергію… Головна проблема — немає системи, методології, за якою прово-

PRO

диться оцінка ризиків від ГМО".

Завідувач лабораторії фітовірусології та біотехнології столичного Аграрного університету **Андрій Сивик,** посилаючись на лабораторні дослідження, поінформував, що на нашому ринку вже присутні генетично модифіковані картопля і соя. "Чи будуть у нас використовувати ГМО, чи ні — не питання. Уже є. Цих технологій не ліквідуєш. Сьогоднішні ГМО належать до першого покоління і є недосконалими, як перші літаки. З іншого боку, чим досконалішими вони будуть, тим менше можливості їх виявити", — резюмував він.

А **Володимир Тарасенко** із Міністерства охорони навколишнього природного середовища України був абсолютно відвертим щодо прогресивності ГМО: "20 % України — деградовані землі. Через використання хімічних речовин, наші ґрунти майже мертві. Біотехнології зменшують тиск пестицидів на екосистему, розвивають селекційний процес. Ви кажете, що безконтрольно ввозять ГМО. Але ввозять тому, що немає законодавства, яке визначає контролюючі органи. Прийнятий у першому читанні законопроект про біобезпеку є рамковим, непрямої дії. Для реалізації закладених у ньому правил гри передбачається 17 постанов Кабінету Міністрів. А це — швидке реагування на нові умови ринку".

● Підготував **Олександр СОЛОНЕЦЬ**

ПОМІРКУЄМО

ЗАТИШОК НАШОГО ОБІЙСТЯ

ДВОРОВА СПІЛЬНОТА

Типовий двір являв собою просто територію, огородж мурами, парканами, стінами динків, сараями з коморами та шими побутовими й соціаль культурними об'єктами (гойдалка, пісочник, стіл із лавами, а то й альтанка), а передусім, це був **наш** дворовий, незалежний, **родинний світ**.

Після війни багато хто з нас, пацанів, залишився без батька. І хоча рідного батька нічим не заміниш, але не сказав би, що тодішній процес виховання від цього надто сильно потерпав. Бо **дворова педагогіка** працювала ефективно. Діти всього двору — це були, великою мірою, діти всіх. І всі проблеми родин двору суттєво стосувалися всіх мешканців. Адже двір — це була родина родин, це була спільнота, яка формувала досконалість міжлюдських стосунків, змушуючи пристосовуватися до інтересів одне одного за умов обов'язковості співжиття й необхідності побудови нормальних взаємин у спільному просторі.

Звичайно, що всі про всіх знали майже все. Не завжди це всім подобається, особливо, коли життя йде своїм нормальним ходом. Але коли раптом якесь нещастя?! Добре пам'ятаю різні випадки, коли тихо, без жодної показухи, сусіди йшли з допомогою до потерпілого, без прохань, без будь-яких пояснень. Двір — це була громада близьких одне одному людей, які жили за неписаним, але чітким і суворим статутом двору.

Мама працювала одна й утримувала нас — двох синів і своїх престарілих батьків. Наді мною великого контролю не було. Але знав, що в разі "відхилення від норми" наша двірничка, баба Дуся, вчасно поінформує про "художества", і тоді зморена мама починала не з вечері, а знімала зі стіни дідів пасок.

Як зараз це розумію, всі батьки перебували під контролем дворової громадської думки. Кожен, випускаючи своє дитя в дворову дитячу спільноту, мав обов'язок робити все необхідне, аби цій спільноті нічим не дошкулити. Якщо хтось із дітей приносив додому нове "слово", то все робилося для того, щоб дізнатися: від кого почув? І хоча будь-яка зрада в дитячому середовищі була неприпустимою, але згуртований дворовий прес дорослих у таких випадках робив винятки. І тоді батьки йшли до батьків носія нового "слова".

Однією із страшних батьківських погроз було: "Вижену на вулицю!" Слово *вулиця* переважно асоціювалося не з проїжджою частиною, тротуарами і будинками, а з відповідним рівнем соціального стану. "Нехай тебе вулиця виховує!" — це означало: якщо не візьмешся за розум, то втратиш повагу свого двору, а відтак — станеш викинутим на вулицю й опинишся на дні суспільства, бо люди відвернуться від тебе. Слова *бомж* тоді ще не існувало, але перспектива стати "бандитом з вулиці" або "хуліганом", про що нагадувалося під час виховних ексцесів, загалом усвідомлювалася правильно, бо ніхто не бажав собі бути відлученим від **дворової громади**.

Сварки в дворі бували, але, скоріше, як запобіжний клапан і коригуючий захід, що удосконалював стосунки та підтримував

Фото Г. Оборської

по-людськи у себе вдома: у своїй державі, своєму місті, своєму дворі. Добре пам'ятається Київ післявоєнний. Можна сказати, що тоді місто мало свій відмінний, притаманний саме Києву характер, який відрізняв його від інших, залишаючись українським, історичним, а головне — зручним для життя. Це визначалося багатьма факторами, але чи не найголовніший із них — дворова архітектурно-планувальна форма розміщення житлово-побутових інтересів мешканців. Київ, як макросистема дворів, тобто житлових мікросередовищ відносно замкненого типу, був основою загальної організації як окремого людського життя, так і всього міста.

міжсусідське статус-кво. Люди всі різні, проте реальна близькість дворових стосунків постійно підтримувала й розвивала **систему** компромісних контактів і обмеженого партнерства.

НАШІ І НЕНАШІ

Ця система суттєво впливала на формування особи через співіснування на підставі простого правила: живи сам, не заважаючи жити іншим і узгоджуючи взаємні інтереси на основі упереджуючих дій.

"Марик, вимкни радіолу, бо дядя Міша прийшов із нічної!" Між іншим, дядя Міша лягає спати навіть не в нашому будинку, а у флігелі навпроти. Але всі вікна виходять у наш двір, а акустика двору нормальна. Тож, або замикай свої дві рами вікна у спеку і слухай собі радіолу, або дихай свіжим повітрям у тиші, бо дядя Міша теж **наш**. Інші варіанти у дворі були неможливі. Через це одинокі люди не відчували самотності так гостро, як нині.

Дворова педагогіка успішно використовувала живі приклади найближчого оточення: "Ти хочеш бути, як той п'яний Петро з п'ятого поверху?" — "Чому Коля з дев'ятої квартири встиг зробити уроки, а ти — ні?" Двір працював як система позитивних змагань і взаємних зобов'язань.

"Він не з нашого двору!" — це хлопчаче прямолінійне визначення об'єднувало **наших** перед обличчям можливого конфлікту з **ненашими**. Але кожен ненаш завжди міг стати нашим, тільки це треба було не тільки довести один раз, але постійно таким бути. Природно, що в одній школі й навіть в одному класі вчилися діти з різних дворів, але дворова близькість була найтіснішою і найвагомішою.

Фото Г. Оборської

Ієрархія **дворової близькості** цілком вписувалася у наступний ступінь суспільного узагальнення на рівні міста — район, але не адміністративний, а історично-територіальний. Мешкаючи на Євбазі (звичайно, не на самому базарі, а в дворі на прилеглій до нього вулиці), ми бігали на Шулявку, інколи ходили на Сталінку або на Деміївку, їздили на Поділ. Молода людина входила у світ поступово, за ієрархією сходження на вершину самостійності через послідовний, поступовий і природний **відхід від двору**, але постійно спираючись на його величезну суспільно-психологічну підтримку й можливості.

І хоча кримінальний елемент існував завжди, пограбувати квартиру тоді було значно складніше. Кожен, хто з'являвся у дворі, відразу ідентифікувався під прискіпливими поглядами сусідів: "О, це вже Коваленки повертаються з пляжу!" — "А це що за тип — уперше бачу?" У деяких дворах був дворовий пес, а то й два. За таких умов, будь-хто з **ненаших** навряд чи міг легко зробити якусь шкоду. Тим більше, що у дворах завжди вирувало життя: прали й сушили білизну, відпочивали, обговорювали спільні проблеми й виховували одне одного.

БЕЗ ДВОРУ — НЕ МОЖНА

У великому дворі, як правило, був голубник, який також виконував певні виховні функції, залучаючи хлопців до краси й мислення небесними категоріями.

Двір був продовженням усіх квартир і належав усім, як своє. Поняття "мій двір — моя фортеця" було в Києві фактичною опорою життя людини.

Цим літературно-історичним екскурсом у недалеке минуле ніхто не намагається ідеалізувати тодішньої організації життя за місцем проживання з позицій оп-

нції" (яка, по суті, була місце ою модифікацією імперської еологічної формули "мой адрес не дом і нє уліца, мой адрес — овєцкій Союз"), став початком розмежування, роз'єднання і взаємного відчуження членів міського суспільства.

На початку 50 років заборонили й зруйнували голубники, а згодом почали будувати "масиви", створюючи "житлові зони", де двір невідомо чий, а тому — чужий. Та й двору вже, по суті, немає. Є місце постою автомобілів, галасу й глупоти для всіх бажаючих, прохід і місце розваг для будь-яких оболтусів, які, під поглядами кількох десятків мовчазних, розвідокремлених і переляканих "сусідів", спокійно й нахабно повідривають дошки від лав, поперекидають ящики для сміття, спалять кнопки у ліфті, намалюють паскудства на стінах і підуть собі. Бо і ви їм, і вони вам, і всі ми одне одному — величезною мірою **ненаші**.

Колись громадяни Києва спілкувалися, як члени дворових громад, із постійною готовністю до співпереживання, підтримки, участі в проблемах, що виникали. Кожен підсвідомо ніс у собі частку нашого, спираючись на традиції родини родин, тобто двору, маючи навколо себе таких самих із інших дворів. Нині кожен є сам і налаштований на захист від усіх інших, йому не знайомих (навіть у будинку, де мешкає) індивідуалів, відірваних від усіх. А тому він вмуровує собі другі металеві двері на ригелях, щоб зняти питання і мати спокій. Але чи матиме — чужий серед своїх?

Можна бути певними, що повернення до дворової системи організації нашої сфери мешкання і побуту є обов'язковою умовою стабілізації життя не лише в столиці. Має бути виправлено велику помилку — архітектурну за формою і суспільно-психологічну за змістом. Зрештою, позитивні тенденції цього напрямку містобудування ми вже спостерігаємо в інших європейських столицях.

Зокрема в Парижі, де місцева влада розширює житловий фонд і поліпшує комфортність середовища за рахунок перебудови колишніх офісних приміщень; автостоянки — там, де це можливо, — реконструюються на двори. Система **"наш будинок"** давно пройшла проміжну стадію вдосконалення в столиці Франції шляхом створення робочого місця консьєржки. У столиці України нині лише приступають до широкого впровадження консьєржів, ніби підкреслюючи, наразі, відсутність інтересу до системного освоєння прилеглої до будинку території в інтересах мешканців цього будинку. Натомість, у Парижі заходи соціального й урбаністичного розвитку районів міста, з урахуванням нових "дворових" тенденцій обумовлені спеціальною Конвенцією "Політика миру", яку укладено між урядом держави і столицею.

Тому що без двору не можна. Ніхто не хоче жити на чотирьох вітрах серед чистого поля. Кожен шукає затишок для тіла й душі серед близьких у **своєму** дворі, у **своєму** місті, у **своїй** державі. Для святого спокою.

Закінчення буде.

● **Євген ҐОЛИБАРД, Олександр ГОРБИК**

Фото Ганни Оборської

Фото Ганни Оборської

Фото Олександра Вакуленка

А ВИ ПАМ'ЯТАЄТЕ В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА?

П'ята річниця від дня смерті відомого українського політика й громадсько-політичного діяча В'ячеслава Чорновола минула практично непомітно для загалу. Через 5 років після автокатастрофи під Борисполем Україна практично забула самовідданого і цілеспрямованого українця, хоча на початку 90-х носила його на руках. Українські ЗМІ надто скупо згадали про Чорновола. Ми знову продовжуємо жити за принципом "моя хата скраю", жертвуючи чимось вищим заради особистих інтересів. Хоча в результаті це призводить до непередбачуваних наслідків. Ми вже втрачаємо навіть той мізер, якого досягли не без допомоги В'ячеслава Максимовича.

Хоча вечір 25 березня показав, що ще є люди, які шанують лідера колись єдиного РУХу. Після панахиди на Байковому кладовищі в столичному Будинку вчителя відбувся вечір пам'яті. В'ячеслава Чорновола вшанували лідер "Нашої України" Віктор Ющенко, народні депутати, громадсько-політичні діячі та інші небайдужі українці. Окрім виступів студенток Київського університету театру кіно і телебачення імені Карпенка - Карого, присутнім був продемонстрований уривок фільму "Дорога терниста" сценариста Павла Ференюка, що був висунутий на Шевченківську премію. В ньому присутні бачили виступ Леоніда Кравчука, який свого часу сказав, що В'ячеслав Чорновіл вже шкодить Україні й найбільше винен у всіх бідах, що "впали" на українців. Також свої кобзарські пісні проспівав бандурист Микола Литвин — близька В'ячеславові Максимовичу людина, після яких, як і після вечора загалом, з'являється своєрідна злість, що дозволяє переосмислити все, що було пов'язане із Чорноволом і спонукає до дії. Наприкінці вечора ведучий вечора Лесь Танюк прочитав вірш Володимира Сосюри "Поема про Мазепу", який дуже любив покійний В'ячеслав Максимович.

Ігумен отець Євстратій УПЦ Київського патріархату врешті запитав: "Доки в Україні будуть гарно ховати і шкодувати, а не цінувати людей, доки вони живі?"

Задумавшись над цим питанням, ми звернулися до тих учасників вечора пам'яті, які не є носіями гучних прізвищ і яких привели сюди не "політична акція", а совість і пам'ять серця.

Ярослав Степанович, пенсіонер, колишній військовий:

"Я прийшов на цей вечір із почуттям шани до того Великого Українця, яким був В'ячеслав Чорновіл. Зараз важко знайти людей з такою самовіддачею і цілеспрямованістю. В'ячеслав Максимович горів, але йому не давали й заважали виконати свою мрію. Сучасним політикам бракує того духу, енергії і самопожертви, яка була властива Чорноволу".

Володимир Андрійович Цімейко, полковник міліції у відставці, м. Стрий Львівської обл.:

"Мені з В'ячеславом Максимовичем доводилося зустрічатися по роботі. Ми здійснювали охорону як працівники міліції. Я його добре знав особисто, й сам Бог велів віддати йому шану. Такі люди, яким був Чорновіл, є, насамперед, у складі блоку "Наша Україна", але їм бракує наполегливості, яка була в покійного В'ячеслава Максимовича".

Діна Іванівна Зюзіна, працівник Музею книги і друкарства України:

"В'ячеслав Чорновіл — це близька мені за духом людина, яка була віддана Батьківщині й зробила все для того, щоби Україна відбулася. Теперішнім громадсько-політичним діячам не вистачає відданості й любові до Батьківщини, порядності, яка була притаманна цій людині".

Людмила Іванівна Гребенюк, викладач історії Українського гуманітарного ліцею:

"Ми співпрацювали з В'ячеславом Максимовичем і дуже добре його знали.

Дружина його започаткувала Фонд імені В'ячеслава Чорновола, і наші кращі ліцеїсти отримують стипендії. Тому для нас пам'ять про В'ячеслава Максимовича — свята. Зараз такої людини, яка ввібрала б якості Чорновола, я зараз не бачу, але і Андрій Шкіль, і Тарас Чорновіл або, скажімо, Юрій Луценко чи Борис Тарасюк мають риси самовідданості, послідовності й принциповості, які супроводжували покійного В'ячеслава Чорновола".

Микола Пономаренко, студент-філософ:

"Я був схвильований фактом смерті В'ячеслава Чорновола свого часу, вона мене глибоко вразила. Діяльність В'ячеслава Чорновола на початках незалежності була потужною, але ми не зрозуміли його, і в цьому наша поразка. Якби ми вчасно його зрозуміли, то його б діяльність не пішла на спад, і зараз би Рух не став таким маргінальним явищем політичного життя України".

● **Богдан ГДАЛЬ**

ПОСТАТЬ

* * *

25 березня — річниця з дня смерті людини, котрій не потрібний ані гучний розголос, ані "фальшиві поклони" з боку сьогоденної влади. П'ять років минуло з того злощасного вечора, коли не стало В'ячеслава Чорновола. Немає сенсу переховувати всі титули та звання, всі благі діяння і заслуги цієї людини, бо ім'я говорить саме за себе — В'ячеслав Максимович Чорновіл — борець за права, незалежність України, народний провідник.

Вшанувати світлу пам'ять лідера Народного Руху України зібралися патріоти, в серцях яких живе національна гідність і самосвідомість. Спочатку на Байковому кладовищі, а потім безпосередньо на місці загибелі — Бориспільській трасі люди різного віку, як ветерани, так і представники нової генерації, підняли національні прапори.

Почесну варту несли козаки з Конотопа. Після служби Божої зі щирими, відкритими промовами виступили відомі політики: Лесь Танюк, Василь Куйбіда, Геннадій Удовенко, Рефат Чубаров, а також вдова Чорновола — Атена Пашко.

У глибокій задумі, з національним поривом у душі й сльозами на очах вшанували вп'яте світлу, незабутню постать В'ячеслава Максимовича.

Бачучи, хто плакав, плакала й природа...

● **Ксенія СКІФ**

На світлинах: *вечір пам'яті в столичному Будинку вчителя та панахида на Байковому кладовищі.*

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

У ТРАДИЦІЯХ БІ-БІ-СІ

24 березня в Києво-Могилянській Академії Українська служба Бі-Бі-Сі презентувала мультимедійний компакт-диск, який містить радіопрограми про причини, обставини та наслідки Голодомору 1932—1933 років, рідкісні фотографії та свідчення очевидців. Значна частина інформації представлена численними аудіолінками до радіопрограм. Компакт-диск має промовисту назву "Могила без хреста".

За словами координатора проекту Марини Денисенко, Українська служба Бі-Бі-Сі сподівається, що цей журналістський доробок стане в пригоді всім, хто намагається знайти відповіді на питання, пов'язані з Голодомором.

Присутній на зустрічі радник голови Верховної Ради з міжнародних питань Юрій Щербак наголосив на важливості того, щоб Україна і надалі домагалася визнання Голодомору геноцидом, хоча "пробити цю ідею, пролобіювати такий документ на світовому рівні буде непросто". Проект Бі-Бі-Сі, на думку Юрія Щербака, "зроблено коректно й політично незаангажовано, в кращих традиціях Бі-Бі-Сі".

На переконання народного депутата Верховної Ради України, голови Асоціації дослідників голодоморів Левка Лук'яненка, комуністична система зробила все, щоб про найстрашнішу трагедію людства ми дізнавалися тільки сьогодні. І не треба забувати, що, крім тих, хто постраждав, були й виконавці цих страшних вироків. І вони, їхні діти та внуки живуть серед нас.

Професор Інституту політичних та етнонаціональних досліджень НАН України Юрій Шаповал зазначив також: "Якщо цей проект буде масово реалізований, він відіграє неабияку роль у відродженні історичної пам'яті". Заступник голови місії посольства Великої Британії в Україні Мартін Харріс, відповідаючи на запитання журналістів, повідомив, що поки що немає резолюції британського парламенту з приводу Голодомору, але "є дискусія між його членами".

Тему Голодомору 1932—1933 років постійно розробляють науковці Києво-Могилянської академії: історики, філологи, соціологи.

● **Дмитро ЗАЄЦЬ,** прес-центр НаУКМА

РАДІСТЬ У КИЄВІ ТА СПОКІЙ У ВАРШАВІ

Рік Польщі в Україні під патронатом Президента України Леоніда Кучми і Президента Республіки Польща Александра Кваснєвського розпочався під гаслом "Польща й Україна разом у Європі".

Звичайно, йдеться не про підтвердження загальновідомого факту географічного розташування двох центрально-європейських націй, а про спільну орієнтацію України і Польщі на європейські цінності, зокрема на демократичний розвиток громадянського суспільства, яке має поєднувати в собі сучасні досягнення ринкової економіки держав Європейського Союзу, дотримання норм міжнародного права і плекання своєрідних і неповторних національних культур. Власне тому рік Польщі в Україні частіше називають роком польської культури в Україні.

Культурологічний аспект українсько-польських стосунків був головним у Національній опері України, де 30 березня 2004 року відбулися урочистості з приводу відкриття Року, подій якого з нетерпінням очікують кіномани, театрали, любителі музики і поезії.

Президенти України і Польщі у своїх промовах зі сцени Національної опери в Києві під час інавгурації Року Польщі в Україні підкреслили важливість цього унікального комплексу культурно-мистецьких заходів, що переконливо свідчить про послідовну політику зближення двох народів-братів на спільній основі добросусідства і співпраці.

Після урочистих привітань, у яких взяли участь міністри культури України і Польщі, інші відомі особи обох держав, відбувся святковий концерт у виконанні кращих польських та українських артистів.

На жаль, раніше запланований триденний візит Президента Польщі А. Кваснєвського в Україну в останній момент скорочено. Причина — те, що за заходи називають урядовою кризою. Тобто під тиском громадськості Прем'єр-міністр Лєшек Міллер, який очолював

ПО-СУСІДСЬКИ

польський уряд, що його основою була коаліція посткомуністичних партій SLD—PSL, подав у відставку. Фактично, цей уряд винний у нинішньому уповільненні темпів росту польської економіки і 20-відсотковому безробітті. Перед цим було оголошено про розкол у посткомуністичних лавах і про наміри радикальної частини партійців створити нову партію "Соціал-демократія польська" (SDPL).

29 березня газета "Rzeczpospolita" вмістила статтю під промовистим заголовком — "Кінець посткомунізму", де читаємо: "Активісти SLD не були здатні до інших дій, бо вони як були, так і залишилися "товаришами секретарями", які сформувалися в період комуністичної влади. Їхні методи — творення партійних клік, підпорядкування собі всіх сфер публічного життя, розподіл сфер впливу для задоволення власних інтересів... SLD дегенерував... слід відокремитись від товаришів партійних секретарів... Польща стає нормальною країною. Це позитивні прояви".

А тим часом Президент Александр Кваснєвський доручив Маркові Белці сформувати новий уряд.

● **Євген ҐОЛИБАРД**